

PLA

AGRICULTURES URBANES VLC

DOCUMENT II
DIAGNÒSTIC PARTICIPATIU

**AJUNTAMENT
DE VALÈNCIA**

IMPULSA

**AJUNTAMENT
DE VALÈNCIA**

**ORGANISME AUTÒNOM MUNICIPAL DE PARCS I JARDINS SINGULARS I
ESCOLA MUNICIPAL DE JARDINERIA I PAISATGE (OAM)**

Coordinació:

Elisa Gimeno, Coordinadora General de l'Àrea d'Ecologia Urbana

Josep Tamarit, Director-Gerent de l'OAM Parcs i Jardins Singulares i Escola
Municipal de Jardineria i Paisatge

Natxo Lacomba, Cap de Servei de Jardineria Sostenible

Tonetxo Pardiñas, Coordinador Tècnic del Servei de Jardineria Sostenible

Josep Manuel Pérez, Cap de Secció d'Agricultura i Horta

EQUIP REDACTOR

CERCLE, Territorio, Paisaje y Arquitectura Coop. V.

Coordinació:

Ignacio Díez Torrijos, enginyer agrònom, màster en paisatge.

Vanessa Calabuig Tormo, enginyera agrònoma, màster en paisatge

Equip tècnic:

Anna Bonet Asensi, arquitecta, màster en paisatge

Elena Verdejo Álvarez, arquitecta

Mar Roca Mora, Graduada en Ciències de la Mar, Màster en Gestió Integrada
d'Àrees Litorals.

AGRAÏMENTS

Nostre més sincer agraïment a les persones que han participat durant el procés de participació i al llarg de l'elaboració d'este pla. La seua contribució ha sigut fonamental per a aquest treball.

PLA

AGRICULTURES URBANES VLC

DOC. II
DIAGNÒSTIC PARTICIPATIU

DOCUMENTS DEL PLA D'AGRICULTURES URBANES VALÈNCIA

Maig 2021

DOC. I. DOCUMENT DE DIAGNOSI

DOC. II. DIAGNÒSTIC PARTICIPATIU

DOC. III. PLA D'ACCIÓ AAUU

	Pg ▼
1. CÒM HA SIGUT EL PROCÉS PARTICIPATIU?	05
1.1 Presentació	
1.2 Enfocament metodològic	
1.3 Balanç del procés	
2. QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?	17
2.1 Eixos proposats	
2.2 Diagnosi participativa	
2.3 Valoració de les accions preliminars proposades	
3. CONCLUSIONS DEL PROCÉS PARTICIPATIU	77
3.1 Reflexions finals	

CÓM HA SIGUT EL PROCÉS PARTICIPATIU?

1

CÓM HA SIGUT EL PROCÉS PARTICIPATIU?

1.1 Presentació.

L'Ajuntament de València, prèviament a l'elaboració d'un document formalitzat de Pla d'Agricultures Urbanes de València (endavant PAAUU), va obrir els treballs tècnics per a desenvolupar d'una manera transparent i oberta el procés comptant amb els agents clau que participen en la matèria.

El Pla d'Agricultures Urbanes serà clau dins del futur Pla Verd i de la Biodiversitat de València, i per tant, es considerarà important arreplegar des del primer moment les aportacions i reflexions dels actors que ajudaren a donar més definició i concreció a les accions proposades i a encaixar-les dins de les estratègies municipals de la ciutat en les que ja s'està treballant.

D'esta manera, el procés de participació del pla, es plantejà per a conèixer de primera mà les principals dificultats i oportunitats de les agricultures urbanes en la ciutat de València, i anar construint conjuntament un full de ruta.

El document s'estructura en tres parts, la primera fa referència a com es desenvolupà el procés, quina va ser la metodologia emprada, i quins van ser els agents que van participar. La

segona part recull tant els resultats de les entrevistes personals realitzades, i qüestionaris que van ser contestats pels agents junt amb les matrius d'alineació d'accions proposades segons el grau de prioritat expressat.

L'últim apartat és una síntesi de les principals qüestions tractades i reflexions finals.

FASE 1 | ANTECEDENTS I EXPERIÈNCIES EN LA
MATÈRIA

FASE 2 | DIAGNÒSTIC PARTICIPATIU

FASE 3 | PLA D'AGRICULTURES URBANES

1.2 Enfocament metodològic

El procés de participació ciutadana dut a terme per a l'elaboració del Diagnòstic Participatiu s'estructurà de la següent manera.

Estructura participativa

Es va treballar en dos nivells de participació, un primer nivell per a conèixer de primera mà la percepció dels agents clau respecte al paper que juguen les agricultures urbanes en la ciutat.

Es considerà important establir un contacte directe amb les associacions que gestionen els horts urbans detectant les principals problemàtiques així com els aprenentatges que projecten.

A més, es va fer la consulta a altres agents clau en la matèria com el teixit associatiu i ONG, experts i tècnics en la matèria, centres d'investigació i universitats, servicis i àrees del mateix Ajuntament, de València, entitats públiques, sector educatiu.

En paral·lel, en un segon nivell, es va constituir una comissió de treball anomenada **Taula d'Agricultures Urbanes**, amb representació de l'Organisme Autònom Municipal de Parcs i Jardins i Escola de Jardineria i Paisatge (OAM), la Regidoria d'Agricultura, Horta i Pobles, la Regidoria d'Ecologia Urbana, i el

Servici de Jardineria Sostenible. Este grup de treball/seguiment va ser clau per anar definint el full de ruta del pla.

Amb els membres d'esta comissió també es realitzaren entrevistes personals.

Metodologia

Per a dur a terme l'anàlisi s'utilitzaren diferents fonts d'informació i fonts pròpies, les obtingudes de les entrevistes realitzades i les diferents visites als horts així com les aportacions de les persones coordinadores del pla.

Mapeig dels actors clau

Es va realitzar una identificació dels principals actors en relació a les agricultures urbanes de València. Este panell inicial es va anar completant durant el procés incorporant agents nous.

Aproximació qualitativa

Realització d'entrevistes personals o grupals amb els agents clau identificats.

L'objectiu d'esta fase va ser contrastar l'anàlisi preliminar amb els diferents actors i conèixer les diferents visions, arreplegar aportacions, matisacions,

per a completar qualitativament el diagnòstic tècnic preliminar i testejar les accions inicials proposades.

Aproximació quantitativa:

Es va convidar als agents clau a respondre a dos qüestionaris. El primer, anomenat *Quines serien les principals dificultats i potencialitats per a la implantació de les agricultures urbanes en la ciutat de València?* Orientat a valorar qüestions contemplades en el diagnòstic preliminar. El segon qüestionari *Accions preliminars del Pla d'Agricultures Urbanes de València*, mostra un conjunt d'accions preliminars proposades per al futur Pla d'Agricultures Urbanes per a conèixer el grau de prioritat/necessitat expressat pels agents.

Amb estos resultats es va obtenir una valoració quantitativa complementària a la part qualitativa.

FASE 2 | DIAGNÒSTIC PARTICIPATIU

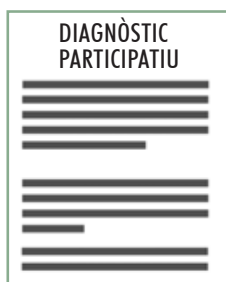
 Mapeig inicial d'agents. Validació Taula Agricultures Urbanes

 Entrevistes a agents clau (administració, gestors d'horts, teixit associatiu, ONG, sector educatiu, grups d'investigació...)

- Priorització de problemes i aportacions al diagnòstic
- Posicionament i prioritització d'accions

CÓM HA SIGUT EL PROCÉS PARTICIPATIU?

1.3 Balanç del procés participatiu

Durant la fase de diagnòstic participatiu s'han realitzat un total de 39 entrevistes formals de tipus qualitatiu a un total de 55 agents clau (42% han sigut dones i 58% homes).

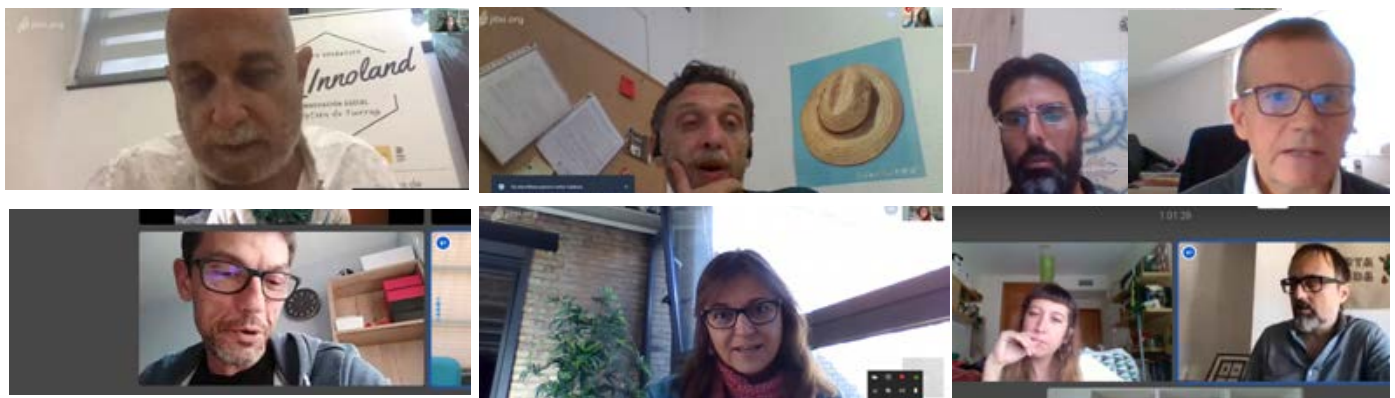
Estes entrevistes es van desenvolupar durant el mes d'octubre i novembre de 2020. La situació ocasionada pels esdeveniments derivats de la COVID-19 va suposar que de manera preventiva la majoria de les entrevistes es dugueren a terme de manera virtual, unes altres en canvi van ser presencials. En el cas concret de les entrevistes realitzades a les iniciatives d'horts urbans es van fer visites de camp per a conèixer de prop les experiències.

D'altra banda, els qüestionaris plantejats als agents han sigut contestats per 33 persones en el cas del qüestionari 1 i 28 persones hi han contestat el qüestionari 2.

En la taula següent s'han reflectit les entrevistes realitzades, amb les dades i la codificació corresponent. A cada entrevista se li ha atorgat un codi que serà utilitzat per esmentar la

TAULA 1: ENTREVISTES REALITZADES I CODIFICACIÓ

Nº	DATA	ENTITAT	MODALITAT
E1	13/10/2020	Consell Agrari_Horts Sociòpolis	presencial
E2	15/10/2020	AAVV_Castellar-Oliveral	online
E3	15/10/2020	Horts escolars Patraix	presencial
E4	16/10/2020	Hort_Espai Verd Benicalap.A,Ultramarins	online
E5	16/10/2020	OMAV_Observatori Municipal de l'Arbre	telefònica
E6	17/10/2020	AAVV Grau-Port_Hort del Vaixell	presencial
E7	17/10/2020	Sembra en Saó	presencial
E8	19/10/2020	UPV-Societat Espanyola A.Ecològica (SEAE)	online
E9	19/10/2020	Col·lectiu Cabanyal Horta_Hort Cabanyal	presencial
E10	20/10/2020	Càtedra Terra Ciudadana_UPV	online
E11	20/10/2020	Paisaje Transversal	online
E12	20/10/2020	AVAU_A.Valenciana Apicultura Urbana	telefònica
E13	21/10/2020	Ciutat Vella Batega_Hort de la Botja	presencial
E14	21/10/2020	CERAI	online
E15	23/10/2020	Del Camp a la Taula	online
E16	23/10/2020	Servei Transferència Tecnològica_GVA	telefònica
E17	24/10/2020	Hort de la Rambleta	presencial
E18	26/10/2020	Las Naves_Agroalimentació	online
E19	26/10/2020	Servei d'Educació_Aj. Vlc	telefònica

informació, opinió o punt de vista que s'ha proporcionat.

De manera informal es van establir contactes amb altres agents però sense entrevista formal malgrat això sí que s'han arreplegat les aportacions i comentaris que es feren.

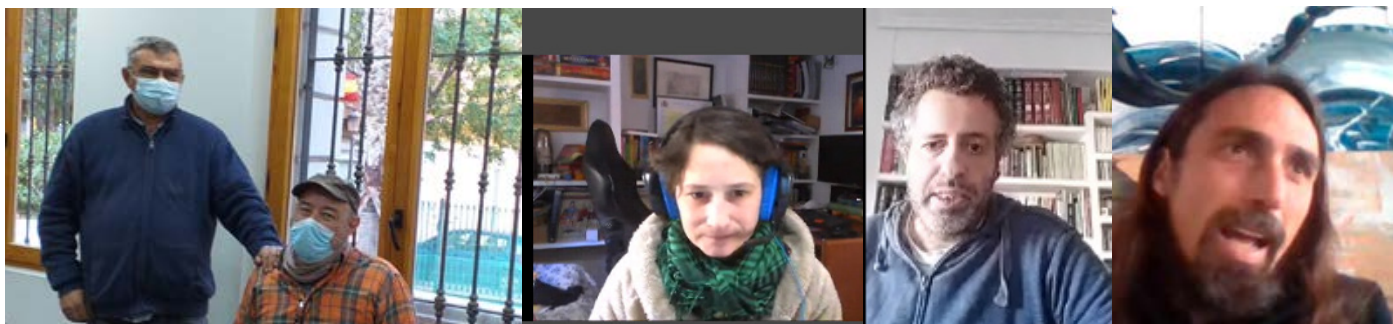
Nº	DATA	ENTITAT	MODALITAT
E20	26/10/2020	Col·lectiu Per l'Horta	online
E21	27/10/2020	IES Orriols	presencial
E22	27/10/2020	Servei projectes de jardineria i parcs_Aj.Vlc.	online
E23	28/10/2020	Càtedra Horta_UV	online
E24	28/10/2020	Interpreta i natura	online
E25	28/10/2020	Servei Mediambient_Diputació de València.	online
E26	02/11/2020	CVER_Centre Valencià Estudis del Reg	online
E27	02/11/2020	SEO/BirdLife	online
E28	04/11/2020	AUMSA	online
E29	11/11/2020	Jardí Botànic de València	presencial
E30	13/11/2020	Ajuntament de Madrid_Programa d'Horts	online
E31	14/11/2020	Horts AAVV Benimaclet	presencial
E32	17/11/2020	FAAVV_Federació Associacions Veïnals	telefònica
E33	20/11/2020	CEMAS_Centre Mundial Alimentació Urbana S.	presencial
E34	23/11/2020	Acció Ecologista Agró	online
E35	25/11/2020	OAM_Organisme Autònom Parcs i Jardins	presencial
E36	26/11/2020	Servei d'Agricultura_Aj.València	online
E37	30/11/2020	Regidoria d'Ecologia Urbana-Coord.OAM	presencial
E38	09/12/2020	Servei de Jardineria Sostenible_Aj. Vlc	presencial
E39	22/12/2020	Adrian T_arquitecto Equi d'investigació École Urbaine de Lyon	online

39 ENTREVISTES

55 PERSONES

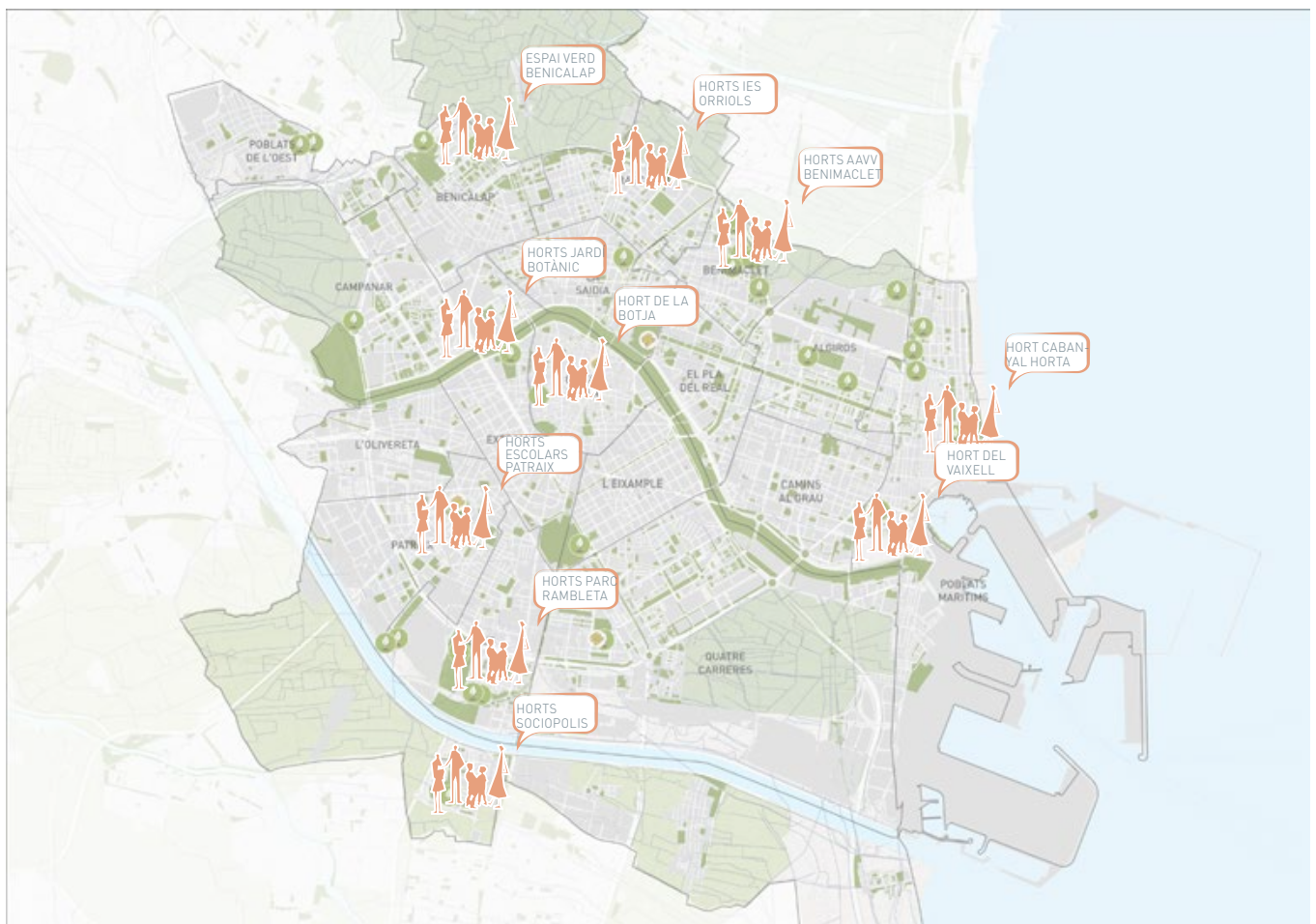

1

CÓM HA SIGUT EL PROCÉS PARTICIPATIU?

Visites i entrevistes als horts

HORTS AAVV
BENIMACLET

HORTS
ESCOLARS
PATRAIX

HORT DE LA
BOTJA

HORTS PARC
RAMBLETA

CÓM HA SIGUT EL PROCÉS PARTICIPATIU?

Sessions de coordinació i treball intern

Es desenvoluparen reunions de treball i seguiment amb la comissió de la Taula d'Agricultures Urbanes.

- **Sessió d'inici:** 30 de juny 2020.

Duració: 1 hora

En esta sessió es va presentar el projecte a representants de l'Organisme Autònom de Parcs i Jardins i Escola de Jardineria, Regidoria d'Agricultura, Horta i Pobles, Servei de Jardineria Sostenible i Regidoria d'Ecologia Urbana. Van assistir 8 persones.

Es va comunicar els objectius del pla, el contingut i les fases del pla i la informació necessària per a començar a treballar.

- **Sessió de treball diagnòstic (S1):** 21 de juliol 2020.

Duració: 1:30 h

L'objectiu d'esta sessió va ser contrastar, debatre les qüestions obtingudes del prediagnòstic i presentar l'esborrany de possibles accions per a treballar amb els agents.

Durant esta sessió es va presentar un primer mapeig d'agents clau a entrevistar en la fase 2 i va ser validat pels membres de la taula.

- **Sessió de presentació del Pla als regidors (S2):** 10 de setembre 2020.

Duració: 1 hora

Abans d'iniciar la fase d'entrevistes amb els agents es va presentar el projecte als regidors tant de la Regidoria d'Agricultura, Alimentació Sostenible i Pobles com la Regidoria d'Ecologia Urbana.

- **Sessió de presentació conclusions preliminars fase participativa (S3):** 19 de novembre 2020.-Presencial-

Duració: 1:30h

Esta sessió va tindre com a objectiu efectuar un retorn de la informació obtinguda a partir de les entrevistes als agents clau i visites als horts.

- **Sessió presentació de l'esborrany del pla d'acció als regidors (S4):** 18 de gener 2021.-online-.

Duració: 1:30 h

Després d'un període de treball intern es va fer una reunió per presentar els treballs de la fase final del pla corresponents a l'esborrany del pla d'acció. Va participar el Regidor d'Ecologia Urbana i el Regidor d'Agricultura, Alimentació Sostenible i Horta.

Sessió de retorn de les conclusions del procés participatiu als agents.

- **Jornada de retorn:** 11 de febrer 2021 -online-.

Duració: 1:00h

Com a part important del procés es va fer una sessió de devolució invitant les diferents entitats i els agents participants on es van exposar els principals resultats i conclusions del procés de participació.

També va participar el Regidor d'Ecologia Urbana i el Regidor d'Agricultura, Alimentació Sostenible i Horta.

Sessions de coordinació desenvolupades -01, 02, 03, 04, 05- i sessió de retorn -06, 07, 08-.

01

02

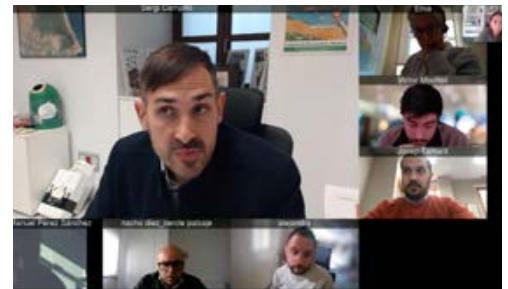
03

04

05

06

07

08

2

**QUÈ HAN DIT ELS
AGENTS?**

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

2.1 Eixos proposats.

Per a estructurar la informació s'ha treballat en tres eixos o àrees principals.

Eix 1: Territori i ciutat

Eix 2: Agroecologia i biodiversitat

Eix 3: Governança i societat

Estos eixos són el marc estratègic per a la síntesi de la informació, per a la comunicació del pla i per afavorir un espai de construcció social del diagnòstic i les propostes del pla d'acció.

L'Eix 1: Territori i Ciutat

Es correspon amb tot el relacionat amb el medi físic, on s'implanten o s'implantaran les agricultures urbanes. És a dir, ací es tracten les qüestions referents a planificació, la tipologia dels espais, els criteris d'implantació, d'integració paisatgística, la normativa, etc. Contempla la relació de les agricultures urbanes en el territori on s'insereixen i les relacions amb la ciutat.

L'Eix 2: Agroecologia i Biodiversitat

Contempla el com, és a dir, de quina manera s'implantaran, quins mètodes de cultiu s'empraran, quins criteris de sostenibilitat i bones pràctiques es definiran. Es va treballar per tant tot el referent a les qüestions ambientals,

baix el model agroecològic entés com un sistema on tenen cabuda diverses iniciatives agràries amb un eix vertebrador comú com és el respecte pel medi ambient, la diversitat i les persones.

L'eix 3: Governança i societat

És l'àrea que engloba la governança i la relació amb la ciutadania. Este eix respon al qui, és a dir, qui durà a terme la implantació de les agricultures urbanes. S'inclouen temes de coordinació, gestió, la comunicació i la difusió, les xarxes de col·laboració, etc.

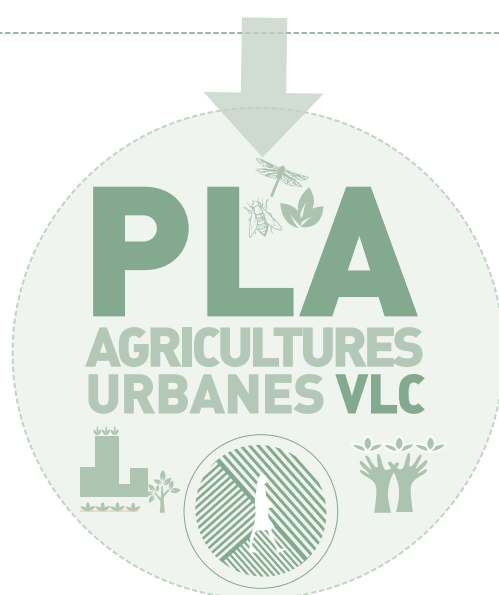
01 | TERRITORI-CIUTAT

02 | AGROECOLOGIA I BIODIVERSITAT

03 | GOVERNANÇA I SOCIETAT

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

2.2 Diagnosi participativa

En el marc del pla d'agricultures urbanes de València, un dels passos previs ha sigut determinar la situació actual en la qual es troba la ciutat en esta qüestió.

En este apartat s'analitzen els principals temes de discussió i s'arrepleguen els discursos dels agents entrevistats. Per a organitzar la informació s'ha utilitzat els tres eixos principals i l'anàlisi s'ha distribuït en categories o apartats segons les qüestions tractades en dues aproximacions: debilitats/amenaces i fortaleses/oportunitats.

Els discursos s'han agrupat a més segons la visió dels grups d'interés o afinitat, és a dir: **horts urbans, administració, experts, i els agents socials (associacions, col·lectius i ONG)**. Entre parèntesis s'indica la codificació de l'entrevista a la qual fa referència

Per últim, com a síntesi, es mostra un arbre de problemes i potencialitats que reflectix el grau d'importància que reflectix el grau d'importància expressat pels agents clau.

Model de síntesi de la informació

PRINCIPALS DEBILITATS/AMENACES

EIX

TEMA 1

Reflexions i aportacions

TEMA 2

Reflexions i aportacions

EXPERTS

Discursos (Codi entrevista)

ADMINISTRACIÓ

Discursos (Codi entrevista)

AGENTS SOCIALS

Discursos (Codi entrevista)

HORTS URBANS

Discursos (Codi entrevista)

PRINCIPALS FORTALESES/OPORTUNITATS

EIX

TEMA 1

Reflexions i aportacions

TEMA 2

Reflexions i aportacions

EXPERTS

Discursos (Codi entrevista)

ADMINISTRACIÓ

Discursos (Codi entrevista)

AGENTS SOCIALS

Discursos (Codi entrevista)

HORTS URBANS

Discursos (Codi entrevista)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

PRINCIPALS DEBILITATS/AMENACES

EIX 1 TERRITORI I CIUTAT

Les agricultures urbanes i planificació urbana de València

En referència a la rellevància de les agricultures urbanes en la planificació urbana **hi ha una gran part dels agents que consideren que les agricultures urbanes haurien de ser més rellevants en la planificació urbana de la ciutat perquè actualment no ho són.** Hi ha també una part dels entrevistats que expressen que no tenen la informació o criteris necessària per a poder opinar.

La normativa urbanística actual per a alguns actors no contempla clarament les agricultures urbanes, altres no tenen criteris per a valorar-ho. S'observa que la qüestió urbanística és desconeguda, en general, per a molts actors per les mateixes competències que atenen i la complexitat en la matèria.

En referència als horts urbans cal diferenciar els que són municipals i per tant l'espai de desenvolupament de la iniciativa ha estat programat i s'hi ha construït com a 'hort urbà' en una parcel·la municipal de domini públic i ús públic de caràcter definitiu o provisional; i els horts comunitaris, socials, escolar, particulars que s'han desenvolupat en espais públics o privats amb acords o no amb la propietat.

En el cas dels horts municipals, hi ha més o menys seguretat jurídica segons on se situen, és a dir, si es troben dins del sistema d'espais lliures com a zones verdes es trobarien amb més seguretat, en el cas dels horts que es situen dins de l'article 6.77 de la normativa urbanística del planejament, tindrien un caràcter provisional i es trobarien condicionats per l'execució d'este. En el cas dels horts que han ocupat terrenys -públics, o privats- la inseguretat jurídica és més elevada, malgrat que així esta situació no està impedit que es desenvolupen estes iniciatives però segurament presenten més dificultats per a posar-les en marxa (requisits tècnics d'inici) i al llarg del temps.

Els tècnics en urbanisme **fan atenció quan es parla dels sòls**, s'ha de diferenciar entre els sòls urbans, els sòls urbanitzables i no urbanitzables. Respecte als sòls urbans, en l'ordenació pormenoritzada (plans especials), hi ha un Pla Especial de Directrius de Qualitat Urbana, 2018, amb uns indicadors de qualitat urbana. Quan s'analitza la xicoteta escala, una de les consideracions és valorar l'Horta des de la ciutat. Hi ha un indicador que és la "connexió amb l'Horta", per tant **s'haurien de buscar els espais lliures que complixen amb este indicador, i els espais de proximitat.**

Alguns agents opinen que dins del sòl urbanitzable, en el cas de contemplar agricultures urbanes caldria començar amb els espais lliures, sòls públics i sense expectatives urbanístiques o d'aprofitament.

Les super illes dins del planejament, són també importants per a integrar les agricultures urbanes (E37)

"Hi ha borses d'Horta atrapades dins de la ciutat que s'haurien de mantindre, estudiar l'ús que tenen les parcel·les (terciari, espai lliure, etc.) i en el cas que no estiguen dins del sistema d'espais lliures veure la manera d'actuar i plantejar com integrar-les". (E23)

"Els horts urbans no s'estan tenint en compte en la planificació".

Des dels tècnics es puntualitza que no tots els espais del sistema general d'espais lliures -SGEL- admeten horts urbans, en moltes ocasions, depenen de la mateixa ubicació, s'ha de tindre en compte l'aptitud, les dimensions mínimes, l'accessibilitat al reg, criteris ambientals, servituds. (E22)

Es considera important incloure estos espais en la planificació perquè *"hi haja equilibri en tota la ciutat"* (E22), les actuacions per lliure s'han d'harmonitzar i integrar, si es planifica des del principi d'una manera més ordenada, serà més fàcil.

"L'agricultura urbana s'hauria d'imbricar millor en la planificació de la ciutat, és molt important" (E27)

"Ha de quedar molt clar que les agricultures urbanes han de penjar i formar part d'una estratègia integral de biodiversitat de la ciutat" (E27)

El planejament hauria de contemplar estos espais per a poder tindre major seguretat en la continuïtat de les inicitatives(E31, E9)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

No hi ha definits uns criteris d'integració paisatgística per a les agricultures urbanes.

La majoria d'agents està d'acord en el fet que no hi ha definits criteris d'integració paisatgística o si n'hi ha, no es coneixen. En l'ordenança municipal es recullen aspectes que tenen a veure amb l'ús o prohibició d'actuacions dins dels espais, que els gestors de cada hort aplicaran en el seu règim intern normatiu, no obstant això no hi ha criteris que orienten a nivell més global.

Des de la mateixa administració consideren que este tipus d'informació ajudaria a l'hora de projectar espais urbans.

Respecte a la qüestió si els horts urbans generen rebuig entre la comunitat veïnal perquè existeix una imatge mental associada al fet que poden convertir-se en espais degradats i poc curats (plagues, insalubritat, etc.), s'opina que no, que els horts urbans ben treballats, amb cura dels espais comuns, comunitaris, són ben valorats entre el veïnat perquè generen barri, recuperen un espai que pot estar abandonat. Esta percepció o imatge de degradació o poca cura ve sobretot en espais més en precari, en terrenys ocupats amb un ús privatiu i individual amb la tipologia d'assentament.

Respecte a si s'haurien de definir tipologies d'agricultures urbanes per a poder establir criteris d'integració, els agents es mostren bastant d'acord.

Els horts no ho veuen com una prioritat, altres agents sí que consideren important donar una imatge ordenada -que no vol dir homogeneïtzar i posar rigideses en els horts- sinó donar pautes i criteris que dins de la idiosincràsia de cada hort proporcionen suport i ajuden a integrar-se millor en el paisatge urbà o periurbà.

Hi ha qüestions que s'han de treballar en el disseny, com els tancaments perimetrals, el disseny dels espais comuns, d'estada, donar criteris per a la instal·lació d'elements que proporcionen ombra, zones d'apilament, de compostatge, acumulació d'aigua, utilització de bardisses i arbrat perimetral, etc.

Cal parar atenció als horts en terrenys públics abandonats -ex. Espais sobrants d'infraestructures- de caràcter privatiu i individual "assentaments", projecten una imatge de paisatge poc curat i poc integrat i s'hauria de treballar a millorar això. (E26)

"Un aspecte important a tractar en els solars seria el manteniment i les parets mitgeres" (E28)

"Els horts no tenen que generar imatges de degradació." (E37)

Hi ha espais que tenen el caràcter d'assentament i que generen una imatge negativa.

En els horts més en precari el fet que han sigut espontanis, que s'han ocupat no hi ha hagut criteris d'integració, alguns estan més curats però cadascun se l'ha construït, en general, sense cap orientació i amb pocs recursos.

S'està d'acord que els horts no són percebuts com a espais degradats, al contrari, són espais que recuperen ciutat, reverdeixen i generen barri. Encara que es matisa que han d'estar ben cuidats.

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

EIX 1 TERRITORI I CIUTAT

Dificultats burocràtiques per a posar en marxa un projecte d'agricultura urbana.

Els gestors d'horts d'iniciativa comunitària opinen que **hi ha moltes dificultats burocràtiques per a aconseguir una parcel·la on poder desenvolupar el seu projecte.**

Alguns han optat per utilitzar els canals administratius corresponents sense que hi haja un protocol clar, per a localitzar els espais i seua la titularitat -ex. Solars públics buits-, per a després poder demanar una cessió d'ús temporal, però no és senzill i l'energia que es requereix és molta.

Altres iniciatives opten per ocupar els espais buits i abandonats amb l'objectiu de recuperar-los i donar un ús comunitari per als barris però esta opció tampoc és fàcil (a més hi ha condicionats tècnics a resoldre com l'accés al reg, l'estat de la parcel·la, etc.) i a llarg termini la inseguret i la incertesa futura dificulten la continuïtat del projecte.

En alguns casos, hi ha horts que després d'una forta lluita veïnal han aconseguit obtindre una cessió d'ús temporal, però la classificació dels terrenys dins del planejament (sòl urbà, sol urbanitzable, no urbanitzable) i qualificació (zones verdes, equipaments, etc.) són condicionaments en el futur d'estos espais i mostren complexitats, i són reptes a abordar d'una manera integral.

En el cas dels horts municipals, la part inicial de cerca d'espais per a horts urbans està resolta perquè és l'ajuntament l'encarregat i les associacions interessades a gestionar estos horts sol·liciten la gestió quan es fa la convocatòria pública.

En el cas dels horts d'iniciativa ciutadana, emergits dels pressupostos participatius (Ex. Escolars de Patraix, Hort del Vaixell), la ciutadania demana un espai per a desenvolupar la iniciativa, però és l'administració la que en última instància dissenya i projecta l'espai i generalment consulta els agents que presenten el projecte.

Algunes associacions gestores proposarien establir protocols perquè els ciutadans puguin accedir a un registre de propietats públiques amb vocació d'albergar horts urbans, això ajudaria a les iniciatives en fase embrionària.

Els temps administratius ralenteixen els processos i per tant en moltes ocasions les associacions o col·lectius veïnals s'organitzen per a posar en marxa iniciatives comunitàries sense esperar als temps de l'administració.

“No hi ha protocols municipals definits que acompanyen en el procés per a posar en marxa iniciatives.” (E36)

“Hem trobat moltes complicacions burocràtiques durant el camí ” (E14, E17)

“Ens vam haver de buscar la vida, vam contactar amb quatre organismes públics diferents - Entitat d'Infraestructures de la Generalitat Valenciana (EIGE) actual Entitat Valenciana d'Habitatge i sòl, Conselleria d'Hisenda, Ajuntament, Junta Municipal de Districte. No ha sigut gens fàcil.” (E13)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

PRINCIPALS DEBILITATS/AMENACES

EIX 2 AGROECOLOGIA I BIODIVERSITAT

Manca formació i assessorament en qüestió d'agricultura urbana

En general s'està d'acord en el fet que és necessària formació per als usuaris dels horts, perquè molts s'inicien sense cap experiència o coneixement tècnic, però a més s'hauria d'incloure un acompanyament als horts, una demanda que es fa des dels horts programats o municipals que si bé tenen la vocació de ser autogestionats s'hauria de donar un cert suport en el camí de l'autogestió.

Hi ha una falta de formació i assessorament (legal, agronòmic, etc.) que dificulta encetar projectes d'agricultura urbana.

Els agents dels horts opinen que quan s'inicia un projecte "has de buscar-te la vida" i moltes vegades els usuaris no tenen l'experiència prèvia, ni el coneixement de què és l'agricultura i menys dels mètodes ecològics, no obstant això esta falta de formació no impediex que es desenvolupen iniciatives. La formació es planteja en tot cas a posteriori.

A més d'una formació en qüestions tècniques relacionades amb la part agronòmica, la majoria dels horts demanen acompanyament. També es fa constar "que els usuaris aprendran quan comencen a treballar la terra, preguntant als altres i és una manera de generar relacions i d'intercanviar experiències i pràctiques" (E35, E17).

Tècnics de l'administració opinen en este sentit que hi ha fragilitat en este tipus d'aprenentatge perquè "no sempre el que t'ensenya fa les coses correctament, hi ha que saber a qui preguntar..." (E35), i suggerixen que a més del coneixement compartit en camp seria molt necessari capacitar i donar formació als agricultors urbans, i s'hauria d'incidir més en la part ambiental, de bones pràctiques.

Per exemple, el compostatge comunitari, els agents indiquen que el compostatge no és automàtic, les composteres són una bona iniciativa però haurien d'acompanyar-se d'una formació i assessorament per a muntar-les, saber utilitzar-les.

Respecte a si s'haurien de marcar criteris inicials de formació en agroecologia per a qui vol iniciar-se en participar d'iniciatives d'horts urbans municipals, s'ha expressat:

La majoria el veuen com a recomanable, però no com obligatori, per a alguns agents dels horts, experts, agents socials posar requeriments a l'inici seria bloquejar i posar barreres, perquè la formació "vindrà després", però la visió d'experts, tècnics de l'administració i altres agents socials és que sí s'haurien de requerir criteris mínims en el cas dels horts municipals com es fa a altres llocs com Vitòria per a atorgar parcel·les públiques. S'haurà de treballar en este punt i buscar fórmules que puguen integrar les diferents visions o acompanyar en el camí cap al model desitjat.

“Segurament, tot este procés necessite, a més, formació de les persones responsables dels horts i el desenvolupament d’una estructura de personal tècnic que puga supervisar el maneig dels horts.” (E29)

“Per a una bona gestió es requereix un mínim de formació, tant als gestors com als usuaris” (E8).

Es podria plantejar en els criteris d’atorgament dels horts urbans que els gestors i usuaris tinguen una formació prèvia en agroecologia.

“Un mínim de formació s’hauria de tindre per a iniciar-se”

Hi ha entitats que estan treballant el tema del compostatge, és molt important saber com fer-ho i entendre el funcionament integral, donar-li un sentit dins de l’economia circular.

Els horts, sobretot a l’inici durant els primers anys, plantegen la necessitat d’un acompanyament i assessorament més continu o tindre un espai/on poder anar/consultar.

La formació és un aspecte important, en l’àmbit pràctic, demostratiu, si fora previ, s’opina en general que no hauria de ser com un criteri obligatori per a l’atorgament, això vindrà després. (E17, E13, E6).

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

PRINCIPALS DEBILITATS/AMENACES

EIX 2 AGROECOLOGIA I BIODIVERSITAT

Manca definir criteris tècnics comuns de sostenibilitat i bones pràctiques per a les agricultures urbanes.

Sí que s'està d'acord en el fet que manca definir uns criteris globals, l'ordenança sí que ho fa per al cas dels horts municipals, i la Xarxa d'Horts escolars municipal, els horts comunitaris agroecològics també però a escala global, hi ha moltes tipologies d'agricultures urbanes i estaria bé donar una visió unificada amb uns criteris comuns de sostenibilitat i bones pràctiques per a totes.

La contaminació ambiental de l'espai urbà genera dubtes sobre si els productes cultivats són segurs.

"Entenc que els aspectes relacionats amb la qualitat ambiental dels espais destinats a agricultures urbanes puguin preocupar els usuaris, però crec que no han de ser un limitant a l'hora de posar en marxa estes iniciatives. Les ciutats estan contaminades, també els aliments que es consumeixen majoritàriament, hi ha molta faena per fer, sí, però crec que les agricultures urbanes han de plantejar-se com a espais des d'on poder iniciar un canvi de mentalitat i d'actitud, llocs des d'on poder anar millorant a poc a poc la manera en la qual ens relacionem amb el mitjà. Lo important és començar." (E7).

Els aspectes de seguretat ambiental haurien de ser més elevats, "poden haver derivades paral·leles no desitjables" i per tant s'hauran d'establir criteris (E8).

No tots els sòls dins de la ciutat són aptes per a fer agricultures urbanes, abans s'haurà de conèixer el possible grau de contaminació.

Respecte a tindre en compte el tema de la contaminació, els agents socials estan d'acord en el fet que pot afectar siga en el sòl o siga ambiental, no obstant això no es considera com a un obstacle per al desenvolupament de les agricultures urbanes perquè es podrien plantejar solucions per a cada situació en concret i plantejar criteris previs, per exemple, en el cas que hi haja espais contaminats, i el cost de descontaminar els sòls fora elevat -que generalment ho és-, es podrien plantar espècies vegetals no comestibles i que feren de filtres verds. S'haurien de donar condicions de seguretat sanitària, donant criteris. Buscar dins de la ciutat espais amb menor densitat de tràfic per exemple, orientar on seria més adequat fer-ho i explicar per què.

Com s'ha comentat al document de diagnosi, hi ha estudis científics (ex. Fertilecity-UPC) que han analitzat aspectes com la influència de la contaminació en els cultius urbans i han mostrat que l'agricultura urbana és segura.

És important tipificar escenaris, de seguretat i acotament territorial. Els elements com l'aigua i els sòls són rellevants (analitzar sòls, usos anteriors, conèixer la potencialitat de cadascun per a prendre solucions). (E8)

Realitzar agricultures urbanes baix controls, donant criteris, per exemple: acotar les zones segons la densitat de tràfic, fer analítiques prèvies del sòl. (E8)

És un aspecte també a considerar, donar criteris per a identificar espais d'ubicació d'agricultures urbanes. També influirà la tipologia d'agricultura urbana, si té una funció comestible, més ornamental, amb funcions de reverdir que podran orientar tant als que projecten els espais, com als gestors i usuaris.

"No es tracta de no fer res en estos espais, sinó al revés, utilitzar la natura per a millorar-los", la visió de les agricultures urbanes per alguns agents suposa a més d'un espai productiu una jardineria urbana en espais buits. (E20).

---

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

PRINCIPALS DEBILITATS/AMENACES

EIX 3 GOVERNANÇA I SOCIETAT

Hi ha poc coneixement de les experiències que s'estan desenvolupant a la ciutat i falta visibilitzar les agricultures urbanes a València

Els agents estan d'acord que les iniciatives d'agricultures urbanes (horts municipals, comunitaris, escolars, etc.) es coneixen poc entre la ciutadania. A escala de barri hi ha major coneixement segurament per la proximitat i per la vinculació amb les associacions veïnals, culturals que treballen en els barris i gestionen estos espais o el propi boca a boca.

Faltaria també comunicar-ho a la ciutadania, explicar bé què són, els beneficis socioambientals, ecosistèmics, les possibilitats que podrien existir perquè qualsevol persona tinga l'oportunitat de cultivar dins de l'espai urbà.

Falten espais de concertació formals i de treball en xarxa que ajuden a impulsar iniciatives, crear comunitat.

Una altra de les febleses en les quals s'està bastant d'acord encara que es fan matisacions és que falten espais de trobada i de treball en xarxa. Entre els mateixos horts urbans no existeix molta relació i si existeix es fa d'una manera informal, la majoria funcionen de manera disgregada en el territori, alguns es coneixen entre ells uns altres no, però en general no es desenvolupen accions conjuntes, o molt puntualment.

No existeix una xarxa d'Horts Urbans ni d'Agricultures urbanes implantada a València, va haver-hi un intent fa alguns anys però no va aconseguir crear-se.

Entre els col·lectius entrevistats alguns donen menor prioritat (que no significa rellevància) al treball en xarxa perquè suposa voluntarietat, implicació i temps de dedicació i no sempre en l'àmbit personal es disposa d'estos elements. Es comenta entre els mateixos gestors que les tasques de coordinació i gestió comporten molta dedicació i *"a vegades no es pot arribar a tot"* (E31).

Estaria bé poder tindre informació de les iniciatives que estan en marxa, mapejar-les per a poder visibilitzar-les (E22)

Falten trobades, intercanvis d'experiències (E24)

Seria molt positiu poder compartir experiències entre les diferents iniciatives, però moltes vegades no hi ha temps (E16, E13, E9, E31)

En el cas de la Xarxa d'hortos escolars, s'han fet trobades entre centres educatius amb hort escolar que han resultat molt enriquidores i han tingut molt bona acollida (E17)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

EIX 3 GOVERNANÇA I SOCIETAT

La informació es troba dispersa i és confusa, no hi ha punts d'informació/orientació a la ciutadania sobre agricultures urbanes (que són, què es pot fer, com, a qui dirigir-se, etc)

Els agents estan d'acord que existeix informació sobre agricultura urbana però de manera dispersa i no centralitzada. A això s'uneix que a la ciutat no existeix cap lloc/interlocutor específic que canalitze les demandes d'agricultura urbana i per tant, suposa un obstacle tant en l'inici com en el durant. La part prèvia de constituir-se com associació tampoc és fàcil i és un altre obstacle comentat durant les entrevistes.

Respecte als canals de comunicació amb l'administració, s'expressa la necessitat i importància de constituir-se com a subjecte per a ser més visible i poder tindre veu quan es parla amb l'administració així com la necessitat de buscar interlocutors facilitadors dins de l'administració.

Manca més coordinació municipal interna i suport municipal

Respecte a la falta de coordinació interna, els agents entrevistats, que no es troben dins de l'administració, no disposen de molts elements de valoració o desconeixen el grau de coordinació existent, no obstant això si expressen la seua opinió a altres qüestions com la falta de recursos, o l'existència o no de programes municipals.

Els agents entrevistats que formen part de l'administració municipal expressen que s'està millorant en la coordinació municipal però que actualment no existeix una unitat específica que s'encarregue d'estos temes, que es necessiten protocols interns per a millorar la comunicació i canalitzar les demandes, o dotar de recursos (tècnics, econòmics, organitzatius) que ajuden a crear estructures àgils i operatives.

En moltes ocasions no es coneix internament el treball que realitzen les diferents àrees o serveis i faria falta més comunicació. Es necessitaria una visió conjunta per a abordar millor la implementació de les agricultures urbanes, treballar en la transversalitat a l'hora de donar suport a l'agricultura urbana.

No hi ha programes específics en matèria d'agricultura urbana

S'està d'acord que no existeix un programa específic municipal de caràcter més integral. Existeix un programa municipal d'Horts urbans escolars impulsat per la Regidoria d'Educació i els Horts municipals que depenen del Servei de Jardineria Sostenible de l'Ajuntament, però es treballa de manera independent.

Falten recursos i finançament per a poder iniciar projectes d'agricultura urbana.

S'està d'acord que es necessiten més recursos per posar en marxa projectes i per a ajudar a donar continuïtat als que ja estan funcionant. Però sobretot s'incideix especialment en el suport tècnic i acompanyament, molt important concretament en l'etapa embrionària i emergent.

En els projectes comunitaris 100% autogestionats la necessitat d'acompanyament és menor, no obstant això, poden requerir una altra mena d'assessorament o recursos i el suport extern pot ser ben acceptat.

“La coordinació entre diverses àrees de l’ajuntament és fonamental. Posar a disposició recursos també (recursos humans, econòmics i comunicatius.”(E18).

“La coordinació interna a vegades costa” “Hi ha protocols per als espais educatius perquè cedisquen els espais per a les activitats” (E19).

Dins de l’administració hi ha personal tècnic molt qualificat, però manca estructura i dotar de recursos i organització per a crear una unitat d’agricultures urbanes.

“És important que hi haja una unitat d’agricultura urbana”(S3).

Seria interessant algun tipus de protocol per a la creació d’esta mena de projectes d’agricultures urbanes. Els horts urbans no haurien de ser un conjunt de xicotetes parcel·les on cada usuari va a la seua: crear associacions hauria de ser un requisit, incidint en el caràcter col·lectiu dels espais.(E7).

“Nosaltres estem autogestionats però quan anem a parlar amb l’administració ho fem baix el paraigua de l’associació de veïns que ens dona suport i és interlocutora directa” (E31).

“La gestió administrativa és un obstacle, hauria d’existir un diàleg de porta única amb l’Ajuntament, que puguen oferir un servei, donar criteris i directrius tècniques. (E4).

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

EIX 3 GOVERNANÇA I SOCIETAT

Dificultats en la governança interna dels horts

Com a amenaça sorgeix la falta d'estructures que no donen suport a la dinamització en alguns horts atés que en la majoria dels casos la gestió es fa de manera totalment voluntària. El model que aposta per l'autogestió es troba molt ben valorat entre la majoria d'agents consultats, és un model a aconseguir i en el camí es troben els aprenentatges que faran madurar els projectes i esta governança, no obstant això, existeixen qüestions a millorar o a tindre en compte de cara al futur i en les quals es podria donar suports des de l'administració, des dels mateixos horts mitjançant un intercanvi d'experiències.

La transició des d'un model tutelat a un autogestionat requereix temps i acompanyament als col·lectius i entitats encarregats de la gestió (E36). El manteniment en el temps és el més difícil, a escala d'usuari la gent es cansa, o abandona, la cosa positiva és que hi ha rotació i ixen uns i entren altres (E17, E31). Per als que gestionen horts també és un factor a tindre en compte, és temps voluntari i a vegades es veuen desbordats i acaben desvinculant-se del projecte.

Existeixen problemes comuns de gestió que han expressat els horts i sobre els que es podria treballar conjuntament per a superar-los. En el cas dels horts municipals l'ordenança municipal hauria de definir amb més concreció diferents aspectes per tal d'aclarir possibles situacions de conflicte i servir de suport a les entitats que gestionen els horts. Després, la creació d'una normativa interna clara, que arregleque tots els aspectes a tindre en consideració per al "bon ús i costums" dins de cada hort és clau per a evitar conflictes posteriors. A més, comunicar-ho als usuaris que hi hauran d'acceptar les condicions per a poder participar en estos horts.

D'altra banda hi ha models d'autogestió comunitària que prefereixen no funcionar d'esta manera i s'autoorganitzen sense necessitat d'una norma interna.

Des dels horts comenten dificultats que tenen en diferents aspectes de la gestió:

Problemes d'abandonament de les parcel·les pels usuaris i falta d'assumpció de responsabilitats

Alguns gestors d'hortos troben problemes quan hi ha usuaris que abandonen les seues parcel·les sense previ avís i no es responsabilitzen de deixar la parcel·la en condicions adequades perquè pugui un altre usuari posar-la en marxa.

Problemes de vandalisme o furts que a voltes no és sap com gestionar. Vigilància i control

Problemes en el manteniment dels espais comuns

Problemes quan algun usuari desenvolupa pràctiques agrícoles no adequades

Manca de ferramentes de dinamització dels horts, a vegades no es tenen les habilitats/capacitats.

Durant el confinament per la COVID-19 no s'ha permès l'entrada als horts, han sigut moments de molta incertesa, les associacions que gestionen els horts s'han vist un poc desbordades per la situació. La reflexió és treballar en protocols per a evitar situacions -en este cas molt extraordinàries- similars.

Un espai 100% autogestionat és difícil mantindre-ho en el temps, per tant és adequat que en el cas dels gestors d'horts municipals hi haja una durada de la gestió i que puga haver-hi rotació en el cas que es cansen. En canvi, si tenen energia, que puga haver-hi una continuïtat. (E11).

“Per a una bona autogestió dels horts hi ha que treballar en una bona governança interna” (E35).

En el cas dels horts escolars hi ha una part molt important d'implicació del centre escolar, també la figura d'un líder o persona que lidere el projecte, i aleshores depèn molt de la voluntarietat i compromís (E19, E21).

Moltes de les iniciatives d'agricultures urbanes són autogestionades, és interessant i important que ho continuen sent, més enllà de què puga haver-hi un suport i reconeixement institucional i de recursos municipals, però no es tracta de passar per damunt de l'organització col·lectiva d'estes estructures, encara que si promoure-les. (E20)

“Les normes d'ús intern són molt importants per a la bona gestió i els problemes que puguen sorgir, s'han de deixar clares des del principi”, “un requisit per als usuaris tindria que ser assumir el compromís de participar i implicar-se, compromís associatiu” (E7)

Però cal tindre en compte que en els horts es produeix rotació i per tant van entrant i eixint usuaris. Hi ha usuaris que agafen una parcel·la però que per diferents motius acaben deixant-la. El treball en els horts requereix temps, esforç i dedicació. (E35, E31, E17)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

PRINCIPALS FORTALESES/OPORTUNITATS

EIX 1 TERRITORI I CIUTAT

Les agricultures urbanes i els espais d'oportunitat a València

En estos moments a València les agricultures urbanes estan en un moment emergent i en este sentit, és una oportunitat estudiar com abordar-les en la planificació i els llocs on es podrien desenvolupar.

"Caldria determinar les característiques mínimes d'extensió, ubicació, dels espais amb potencialitat per a ser proposats com a horts urbans." (E29)

Els espais lliures de proximitat són una oportunitat per a implantar agricultures urbanes

Quan es parla d'espais lliures, genèricament es parla de parcs i jardins, són espais qualificats com un dotacional públic i aptes per l'enjardinament. Estos espais serien un emplaçament ideal perquè són espais de proximitat a escala de barri.

És a dir, els espais lliures s'estableixen dues categories, espais lliures de ciutat composta pels parcs de més de 25.000 m² i les zones enjardinades dels bulevards i, els espais lliures de proximitat compostos pels jardins i les àrees convertides en zona de vianants.

A Madrid, l'ajuntament va iniciar treballant amb els horts ja existents (en situació alegal, legals...) identificant l'energia dels grups que desenvolupament les iniciatives. Actualment el programa municipal te com a objectiu regularitzar horts, d'esta manera els interessats poden optar a un espai preparat proper -dins de la qualificació de zona verda municipal i inscrites en l'inventari de vies públiques i zones verdes- amb reg, tancat, preparació del terreny, panel informatiu, assessorament. D'esta manera es treballa per a donar una seguretat jurídica del sòl als horts que no la tenen. (E30). El programa ha obtingut resultats molt positius. Destaca la importància en la col·laboració de la Xarxa d'horts Comunitaris i de la Federació Regional de Associacions Veïnals de Madrid FRAVM i amb altres departaments.(E30)

Espais de vora de ciutat

Els espais de vora de ciutat són considerats imprescindibles per alguns dels agents entrevistats perquè asseguren la transició Horta-Ciutat més gradual entre el què és agrícola i el que és urbà. S'haurien de buscar els usos de transició.

Segons indiquen els experts, les agricultures urbanes tenen també el seu encaix en els objectius del PAT perquè mantenen activitat agrícola, tenen la capacitat de posar en valor els recursos de l'Horta, i poden promoure l'ús i gaudí de l'Horta.

“La solució a la falta de solars urbans o zones prou àmplies perquè el sol arribe als cultius, poden ser els horts en terrasses i terrats de la ciutat, on si hi ha suficient lluminositat perquè l'agricultura urbana es desenvolupe i no es reduísca només a la perifèria o en zones com el Jardí del Túria. A les ciutats més avançades en agricultura urbana, i més cosmopolites, els horts en terrasses d'edificis i terrats són cada vegada més comuns”. (E5)

Entre els diferents agents de l'administració hi ha coincidència en considerar molt important el criteri de proximitat per a oferir a la ciutadania espais accessibles i propers en els barris. (E22, E28, E37). S'indica que es podria fer un rastreig de zones verdes no executades com a espais d'oportunitat (grau d'execució i detall). (E28)

“Un espai verd seria un espai d'agricultura urbana perquè complix els servicis ecosistèmics i socioambientals” (E37)

“S'haurien de recuperar els espais degradats com a zones estratègiques” (E34).

Es valora molt positivament que siguin espais de barri i de proximitat. (E17, E31, E3, E6, E13)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

Solars buits

Altres espais a explorar podrien ser els solars buits, però els tècnics indiquen que hi ha espais més adients en la ciutat i s'hauria d'anar amb cautela perquè la vocació d'un solar és urbanística, per tant, primerament caldria estudiar altres opcions.

Hi ha experiències 'd'apropiació temporal' dels solars buits i parats a València com per exemple el solar Corona, espai comunitari i autogestionat que va donar un ús col·lectiu del solar per al barri. L'Associació Solar Corona havia signat un contracte amb el propietari que els comprometia a abandonar el solar en el moment en què decidira vendre'l o construir, i després de 7 anys hagueren d'anar-se'n però s'ha fet d'una manera pacífica i sense oposar-se. (E26). A Barcelona s'ha treballat des de l'Administració en el Pla de Buits, un programa municipal que té l'objectiu de dinamitzar terrenys en desús de la ciutat a través d'iniciatives d'interès públic de caràcter provisional.

L'ús temporal dels espais buits és una oportunitat, sempre que quede clar des de l'inici que es tracta d'un ús provisional. En estos espais però, també es plantegen els problemes d'inseguretat jurídica del sòl. Es podrien oferir serveis de mediació i d'acompanyament en acords de cessió, etc.

"Hi ha moltes tipologies d'agricultures urbanes segons destinataris amb sistemes més efímers i que es podrien plantejar com ja es fa en altres països, com per exemple tipologies "d'allotment" que són de fàcil instal·lació i per a espais en transició es podrien explorar". (E37)

Terres en abandò en l'Horta

El banc de terres podria ser una bona ferramenta per a integrar estes terres, i buscar fórmules de custòdia o altres permetent buscar altre ús en estos terrenys i evitar el seu abandó que degrada. (E20).

Franges lliures entre infraestructures

"Seria interessant veure de quanta superfície disposa l'Administrador d'Infraestructures Ferroviàries (ADIF) dins de la ciutat, per exemple hi ha camps al costat del cementeri de Benimaclet o darrere de la UPV ocupats, o també carreteres de l'estat, etc. són franges desordenades, però molt cultivades que seria interessant ordenar". (E14).

Espais interiors d'illes, cobertes i terrats en edificació

Com a espais d'oportunitat, els espais interior d'illes, cobertes, terrats, són espais de proximitat per a la ciutadania. S'hauria de regular perquè actualment no està regulada la instal·lació d'estos usos. La via més àgil podria ser fer una ordenança perquè la via d'incorporar-lo al planejament seria més complexa o més llarga.

Es fa la consideració que els espais comunitaris -terrats- en edificació fan un ús privat i aleshores no caldria regular-ho, no obstant això sí que caldria donar uns criteris i una regulació per a evitar usos no adequats (criteris d'instal·lació segons les dimensions, capacitat de càrrega, accés al reg, recomanacions en la selecció d'espècies, etc.). En tot cas, seria necessari estudiar en profunditat els possibles entrebancs jurídics.

“Es podria vincular el banc de terres però en l'àmbit urbà amb parcel·les en espera de ser urbanitzades. Amb els propietaris s'hauria de treballar per a generar mecanismes i fórmules que generen confiança, contractuals, acords de gestió d'ús temporal”. (E10)

Els solars urbans són una oportunitat per a la recàrrega de la capa freàtica en la ciutat compactada (E5).

“Oportunitat de l'hort urbà infinit, aprofitant espais (interiors d'illes, xicotets parterres, cobertes verds, balcons i terrasses.” (E8).

“S'han de buscar espais que no generen conflicte -els solars urbans per exemple naixen amb una vocació urbanística, i la legislació urbanística així ho indica i per tant s'hauria d'anar amb cautela- en canvi hi ha altres espais dins dels espais lliures a desenvolupar que podrien utilitzar-se, fent l'estudi i caracterització necessari.” (E28)

Hi ha limitacions o condicionants per a fer horts en buits urbans com l'accés a l'aigua i les necessitats del veïnat.(S3)

“Respecte de les terres abandonades de l'Horta amb vocació agrícola, caldria classificar les que encara son potencialment cultivables de manera professional i les que no (perquè són parcel·les aïllades, retallades, amb una dimensió poc rendible, amb una qualitat del terreny no apta per a l'agricultura o amb falta d'accés a aigua de reg)”. (E20)

“Hi ha espais dins de l'Horta, ex. Tremolar, a estudiar com a possible espai d'oportunitat”(E2)

S'ha de considerar que hi ha requisits tècnics per a instal·lar horts com, la ubicació, l'accés a l'aigua, accessibilitat, gestió dels residus, drenatge, orientació de les parcel·les -ombra, assolellament- que no s'han d'obviar. (E1)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

Les agricultures urbanes són una oportunitat com a elements de la infraestructura verda municipal pel seu paper connector i pels serveis ecosistèmics que generen.

La visió dels diferents agents consultats coincideix, les agricultures urbanes són una peça molt important de la infraestructura verda i els espais han d'estar connectats entre ells, entre les altres zones verdes i espais enjardinats, i l'Horta. És esta reconexió entre ciutat-horta vista com una gran oportunitat.

Alguns experts assenyalen que "a escala supramunicipal els horts urbans són nodes que connecten amb la infraestructura verda, és a dir, a més de les funcions d'espais de producció, de convivència i socialització, de salut pública, terapèutic, formen part d'un sistema major de contacte amb la natura, a l'Horta, a una escala més ampla. (E25).

Agents socials consideren que "hi ha abandons de terrenys en l'Horta que ja estan generant infraestructura verda.

"S'hi han de contemplar els connectors verds del PAT, molt importants però arriben tard" (E2)

"Les vores urbanes són espais a recuperar, hi ha espais abandonats que amb cessions d'ús temporal podrien activar-se" (E14) i remarquen que "les vores urbanes són espais imprescindibles per assegurar una continuïtat de forma gradual cap a l'Horta, així com els corredors (ex. Sud. Malilla, Est. La ZAL-Albufera" (E20)

Els espais de transició horta-ciutat s'haurien de treballar. En el cas que hi haja "finestres a l'Horta" s'indica que no s'haurien de compactar sinó donar permeabilitat.

"S'haurien de connectar els barris que estan més propers a les vores urbanes amb l'Horta" (E33)

“S’han de tindre en consideració tots els espais disponibles, fins i tot el sòl urbanitzable no utilitzat que puguen donar continuïtat a la infraestructura verda de la ciutat”. (E18).

“Caldria unificar criteris paisatgístics al voltant dels horts urbans i integrar-los amb els espais verds de la ciutat, creant infraestructures i cinturons verds connectats entre ells i amb l’Horta.” (E21).

S’ha de contemplar el sòl urbanitzable que pugua donar continuïtat a la infraestructura verda de la ciutat. (E36).

“Les agricultures urbanes haurien d’estar dins del context verd, de la infraestructura verda.” (E34).

Des del punt de vista climàtic, els espais verds i en este cas els horts tenen la funció de reverdir, millorar la permeabilitat del sòl de les ciutats, mitigar l’efecte d’illa de calor.

“Antigament tot això eren camps de carxofa, en este barri encara hi ha vincles amb l’horta, hi ha alqueries que segueixen en peus, espais cultivats pròxims.” (E17)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

EIX 2 AGROECOLOGIA I BIODIVERSITAT

L'agricultura ecològica i l'agroecologia s'han de fomentar als espais de cultiu urbans.

La majoria dels agents consultats es mostren d'acord amb estes qüestions.

Tant els horts municipals com els horts espontanis estan d'acord en el fet que els horts han d'encaminar-se cap a potenciar el model agroecològic. En l'àmbit de pràctiques agràries els gestors dels horts expressen que entre els objectius i reglaments interns està desenvolupant agricultura sense l'ús de productes de síntesi, els usuaris assumeixen i accepten fer-ho així, no obstant això a vegades si s'ha vist aplicar tractaments no permesos.

La visió dels experts és que s'està d'acord en el fet que el mètode de cultiu que s'hauria de fomentar en les agricultures urbanes ha de ser l'ecològic però que és necessari formar als usuaris i als responsables dels horts de com fer-ho, "no s'ha de quedar en una declaració d'intencions" (E16). Si s'acompanya, és més fàcil fer-ho bé.

És fonamental desenvolupar un cultiu exclusivament ecològic i garantir les condicions de salubritat dels espais, els productes, els efectes sobre el veïnat i sobre la biodiversitat urbana.

La governança de l'agricultura urbana en quant als passos a seguir, capacitació i actors hauria de ser clara i ser comuna a totes les agricultures urbanes. L'anàlisi de sòl, aigua i aire de forma prèvia al desenvolupament, és clau. Informar sobre els resultats (rendició de comptes) per a fer costat a les possibles esmenes que siguen necessàries per a complir amb els criteris agroecològics mínims. (E18)

Des de l'administració hi ha una visió unificada respecte al model d'agricultura urbana a implantar, hauria de ser l'ecològic, no obstant això s'incidix en la importància de la transició agroecològica i anar a poc a poc per a aconseguir-ho.

Un tema que diferents agents consideren important és "repensar els sistemes d'alimentació sostenible", enfocament que ja des de la ciutat de València s'està treballant dins de l'Estratègia Agroalimentària. Dins del context de la seguretat alimentària, el nou consumidor més sensible i la valoració dels productes de proximitat

Contemplar l'oportunitat d'aprofitar els excedents dels horts, fer intercanvi (de llavors, de productes, de coneixement), involucrar al banc d'aliments ó iniciatives com les espigoladores.

Les llavors tradicionals locals són una oportunitat per a augmentar la biodiversitat, disminuir els riscos en casos de crisi alimentària. A més, tenen una component social important en la recuperació del patrimoni genètic (E8).

“A banda de la terra, l'aigua, l'aire i la biodiversitat, i de la necessitat de formació agroecològica, existeix un valor a considerar i rescatar que és el coneixement agrari que encara queda en l'entorn urbà i periurbà, i que és fonamental per a lligar els nous models de producció d'aliments amb la tradició cultural agrària valenciana i que es concreta en les paraules, eines, feines, moments, usos socials i coneixement de l'agrosistema, i que no es troben en els llibres ni en la formació acadèmica.” (E16)

“Contemplar i explorar l'estratègia de boscos urbans fruiters i “xicoteta ramaderia”. Les plantes de flor comestible són una oportunitat a explorar, hi ha ciutats que fan “poda de flors”(E8)

.....
“Més que anar prohibint cal acompanyar per a caminar cap a model agroecològic i fomentar sistemes de producció més sostenibles” (E36)

S'ha d'apostar clarament per l'agricultura ecològica dins de l'espai urbà (E37)

Hauríem d'estar més connectats amb la natura, cal reconnectar a les persones amb els parcs i jardins, acostar-los, donar coneixement. (E15)

“Els horts urbans tenen un vessant clau, l'alimentació sana i ecològica” (E2)

L'agricultura dins de la ciutat ha de ser exemplaritzant, models sostenibles i ecològics (E27)

.....
A la gent li agrada poder cultivar la seua pròpia verdura, saber que el que es menja i en general tenen cura de com es cultiva (E17)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

EIX 2 AGROECOLOGIA I BIODIVERSITAT

Les AAUU han de contemplar i fomentar aspectes com l'eficiència del reg, la gestió dels residus, les llavors locals, les energies renovables i la biodiversitat per a millorar el metabolisme urbà.

Eficiència del reg

En referència al sistema de reg a implantar no hi ha una visió única, hi ha diversos plantejaments a treballar.

Els projectes de jardineria han d'estar connectats a la xarxa de baixa pressió, en el cas dels horts municipals també és un criteri i condicionant.

Des de la visió dels agents socials es dona importància de la connexió a la xarxa de baixa pressió (context de crisi climàtica). Difícil la connexió perquè no sempre està propera, assumir costos de fer la conducció per a connectar-se. En els horts programats l'accés al reg és fonamental.

Altres opinen que es podrien connectar amb la xarxa de séquies històriques com s'ha fet en els horts de l'AAVV de Benimaclet. No tots els espais són aptes, en els espais de vora urbana, de transició amb l'Horta es podria estudiar en el cas d'identificar espais per a implantar agricultures urbanes.

Dins de la ciutat hi ha parcel·les d'Horta que es reguen amb origen de séquia -per exemple braços de Mestalla que reguen horts d'Algirós, o en la zona de Sant Marcel·lí- però a vegades alguns no són del tot eficients, en alguns casos, es produïx una pèrdua d'aigua important fins que arriben a estos horts, però tot es podria estudiar i plantejar solucions per a la millora de l'eficiència.

"L'experiència dels usuaris amb l'aigua ha de ser confortable, còmoda i el menys frustant possible" (E35).

Millora de la biodiversitat

S'expressa la importància/oportunitat que hi haja un seguiment en els horts o espais d'agricultures urbanes per a mesurar l'impacte dels serveis ecosistèmics.

És important donar criteris previs per a complir els mínims per afavorir la biodiversitat. Contemplar bardisses integrades, selecció d'espècies. (E27)

Amb les abelles urbanes es podia estudiar l'impacte de la contaminació d'una zona o barri amb les anàlisis de la mel urbana produïda i les abelles també funcionen com bioindicadores (E12).

Els experts indiquen que l'agricultura urbana hauria d'actuar com a reservori de biodiversitat i estar interconnectada amb els espais agraris (Horta) per crear corredors de fauna (invertebrats). Fer més permeables els límits entre la ciutat i l'Horta ara tallats per infraestructures.

Experts indiquen que: *"Caldria major precisió en l'ordenança, sobre els elements fan part de la memòria del projecte de gestió (incloure un estudi de viabilitat, duració, pla d'ús i producció, disponibilitat de recursos, pla de gestió de residus, ...). (E29).*

Cal fer ciutats més resilients, l'alimentació té un paper clau per a fer-les menys vulnerables. (E8)

S'ha de generar models d'agricultura urbana capaços de gestionar l'aigua de la ciutat, s'ha d'estudiar la distribució de les parcel·les, la captació d'aigües que es puguen reutilitzar i emmagatzemar (E8).

Els tècnics de l'administració tenen visions diferents però tenen punts en comú, "en referència al reg, sempre que es poguera s'hauria de connectar amb la xarxa de séquies tradicionals, si no amb la xarxa de baixa pressió". (E36).

"Per a donar facilitat als usuaris i, ja que estem en un àmbit urbà, el reg a degoteig és una manera més àgil de regar, els agricultors urbans no estan acostumats a "esperar el reg". Dependrà també de la tipologia d'agricultura urbana que siga (S3).

Respecte al maneig del reg, alguns tècnics donen molta importància a ensenyar els usuaris com utilitzar-lo, sobretot en el reg de séquia. Hi ha una cultura darrere, uns usos i costums que s'ensenyen amb l'experiència directa en camp.(E35).

La permacultura integra en l'espai tots els elements (maneig de les plantes silvestres, el sòl, el maneig de l'aigua). (E15).

L'intercanvi entre els propis usuaris és valorat com molt positiu.

El maneig del reg no és fàcil, en el cas del reg per séquia s'ha de conèixer molt bé el funcionament i a l'inici no tots ho saben manejar. També el manteniment i la neteja de les séquies és molt important per a un bon funcionament.

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

PRINCIPALS FORTALESES/OPORTUNITATS

EIX 3 GOVERNANÇA I SOCIETAT

Augment de demanda d'horts/parcel·les de cultiu en la ciutat

En general els agents es mostren d'acord en el fet que hi ha demanda d'este tipus d'espais en la ciutat, tant en l'àmbit d'usuari com a iniciatives que van sorgint. La COVID-19 ha generat moltes dificultats -plantejar abans que torne a passar, millores en la gestió-, també ha sigut una oportunitat per als horts, la demanda ha augmentat, els usuaris han començat amb moltes ganes.

Els horts que han sigut entrevistats indiquen que tenen llista d'espera d'usuaris interessats. En alguns casos el temps d'espera pot ser de més d'un any, en el cas dels horts del Parc de Rambleta han derivat a gent als horts de Sociòpolis.

Hi ha moltes persones interessades a cultivar una parcel·la, es posen en contacte amb els horts perquè coneixen a algú dins, perquè estan en el seu barri i en veure'l s'interessen i pregunten... la percepció és que és una activitat que interessa i les motivacions a les quals s'arriben als horts són molt diverses així com la tipologia d'agricultures urbanes existents.

Visibilitzar la cultura agrària i vincles amb l'Horta.

Les agricultures urbanes són una oportunitat per a visibilitzar l'Horta en la ciutat. És una qüestió molt comentada entre els diferents agents entrevistats. S'hauria de treballar en com fer-ho. Des de diferents entitats i àmbits ja es treballa en recuperar el paper de l'Horta en la ciutat. Des d'aproximacions més divulgatives, científiques, o tècniques a més pràctiques. Hi ha encara vincles no sempre visibles que es podrien recuperar a escala simbòlica, o a escala funcional estudiant tots els condicionants (patrimoni hidràulic, alqueries, barraques, molins, ceberes...).

S'han de buscar sinergies amb el Pla d'Acció Territorial de l'Horta (PAT Horta) i el Pla de Desenvolupament de l'Horta (PDA Horta) que donen suport al pla i a possibles accions a desenvolupar.

Hi ha horts urbans que encara reguen amb aigües de séquia de la xarxa tradicional, hi ha agents que estan d'acord en dir que s'ha de poder continuar fent-ho, altres matisen que s'haurà d'estudiar l'eficiència dels sistemes de reg en cada cas, per a respondre també al context de crisi climàtica actual.

Comunicació i sensibilització ciutadana.

És una oportunitat donar a conèixer a la ciutadania els valors i beneficis de l'agricultura urbana, si es comunica bé segurament el grau d'acceptació serà major.

La sensibilització a la ciutadania també ha de jugar un paper clau, sempre que les regles del joc siguen clares. Això no vol dir que tot s'haja d'executar de la mateixa manera, hi ha diferents modalitats, i s'ha d'explicar correctament. (E18)

L'Horta ha estat declarat com Sistema Important del Patrimoni Agrícola Mundial (SIPAM), es tracta d'un espai viu i dinàmic que expressa els beneficis de vincular el rural amb l'urbà. (E33)

"Caldria oferir des de l'ordenança municipal els horts urbans als estudiants de Formació Professional Agrària com a continuïtat dels seus estudis l'oportunitat de posar en pràctica els coneixements obtinguts en la seua formació." (E21)

És important vincular els espais urbans amb l'Horta, les agricultures urbanes són una oportunitat

---

Els horts escolars són una ferramenta molt potent, són espais educatius i comestibles (E24)

"Tenim interès per a connectar el sistema actual de reg amb la xarxa hídrica històrica, encara que siga simbòlicament."(E3)

Connectar amb l'Horta és una oportunitat, fer intercanvi d'experiències amb llauradors professionals, degustacions de productes de l'Horta en els horts, els propis horts podrien ser punts de distribució pròxims de llauradors de l'Horta..."

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

EIX 3 GOVERNANÇA I SOCIETAT

Beneficis socials, terapèutics, educatius, pedagògics, comunitaris, d'oci de les agricultures urbanes

Les agricultures urbanes tenen la capacitat de generar múltiples beneficis, no sols serveis ecosistèmics sinó també socioambientals. Els horts urbans són un ecosistema de convivència, pedagògics, d'integració de col·lectius, de teràpia. Permeten un contacte directe amb la terra amb la producció del menjar que consumim, i amb els valors de cooperació i solidaritat. Intercanviar experiències entre horts (siguen comunitaris, d'oci, socials, científics-demonstratius, escolars, vinculats a estructures agràries tradicionals) és una oportunitat per a crear xarxa.

Els horts comunitaris promouen les relacions i l'intercanvi intergeneracional i intercultural i fomenten espais de trobada i socialització dels veïns i veïnes. Són espais de trobada, d'aprenentatge, de convivència.

Els horts d'oci tenen beneficis per a la salut, el benestar físic, psíquic i emocional i les relacions socials i la convivència.

Altres agricultures urbanes invisibilitzades com podrien ser els xicotets horts particulars, familiars, veïnals, complixen funcions més d'autoproveïment i solen estar alienes a altres experiències que es desenvolupen a la ciutat.

Els horts de caràcter social, situats en l'Horta, que estan orientats a la producció (Xarxa Alimenta-Natzaret-La Punta, Rebrot-Campanar) compten amb la capacitat d'inserció sociolaboral perquè formen una cadena de producció-distribució amb possibilitats de generar ocupació.

Els horts escolars complixen funcions educatives i pedagògiques. i tenen la capacitat d'integrar-se perfectament dins dels projectes educatius, com a un recurs però poden anar més enllà i ser una ferramenta pedagògica integral.

Horts "científics-demonstratius-educatius" com els del Parc Central, Jardí Botànic, UPV o futurs projectes que es plantegen. A la ciutadania li agrada veure espais cultivats, ben curats i poder participar d'una manera més puntual (visites, programes tutelats, etc.).

Diversitat d'iniciatives i tipologies d'agricultura urbana a la ciutat

La diversitat d'iniciatives i destinataris implicats en les agricultures urbanes suposa un repte a l'hora de dissenyar un pla comú per a tots/es però en la diversitat de tipologies d'agricultures, ubicacions i persones estarà la resiliència.

Els horts urbans poden constituir-se com a espais per a crear comunitat, però cal plantejar-los amb esta visió des del començament. (E18)

És molt important integrar els col·lectius desfavorits (majors, persones en risc d'exclusió, problemes de salut...), hi ha una component social molt important que s'hauria de fomentar.

“Les agricultures urbanes han de ser espais públics de primer ordre, espais de trobada, de proximitat perquè complixen una funció social molt important i s'han de potenciar com a un recurs més de la ciutat.” (E37)

“L'experiència de la gent ha de ser positiva”, “Cal facilitar les coses per a poder fomentar-ho -disponibilitat d'aigua, accessibilitat, etc” (S2)

Hi ha una visió molt positiva des dels barris, en general si estan cuidats i ben mantinguts genera percepció positiva en la ciutadania.(E32)

Els horts municipals si estan en espai d'ús públic, han de ser accessibles al veïnat i per tant són espais que poden ser visitats i gaudits en els horaris que romanguen oberts.

Els horts urbans tenen una funció terapèutica (E3, E9, E17, E31), són espais educatius (E9), fan lligam (E3).

“S'hauria d'afavorir este tipus d'espais en els barris, vincular-los al veïnat perquè donen serveis als barris”(E17)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

EIX 3 GOVERNANÇA I SOCIETAT

Vinculació amb estratègies municipals i supramunicipals i xarxes de col·laboració

Es presenta l'oportunitat de vincular les Agricultures Urbanes de València mitjançant el pla amb les estratègies municipals com per exemple l'Estratègia Alimentària de València 2030, l'Estratègia Urbana de València en la que s'està treballant, el futur Pla Verd i de la Biodiversitat, etc.), i supramunicipals (PAT de l'Horta, PDA de l'Horta, etc) així com la col·laboració amb xarxes locals (Xarxa d'Horts Municipals) i xarxes de col·laboració nacionals i internacionals perquè siga integrat amb la visió comuna en la que s'està treballant també des d'Europa i des dels àmbits internacionals com la FAO.

Els agents remarquen la importància de crear xarxa de convivència més global per a poder compartir problemes i buscar solucions.

També crear xarxes de col·laboració i gestió comunitària per a compartir material com maquinària, llavors, planters, etc.

Fer col·laboracions amb el banc de llavors tradicionals, vivers municipals de planta autòctona, banc de la palla, etc.

“Bona iniciativa la xarxa d’horts escolars de la ciutat de València. No obstant, falta oferta formativa agrària a la ciutat de València. Cal implantar, graus mitjans i superiors de formació professional agrària als instituts de la Ciutat de València, ja que no hi ha ningú”. (E21)

Com a experiència, el programa municipal de Madrid ha obtingut resultats molt positius. Destaca la importància en la col·laboració de la Xarxa d’horts Comunitaris i de la Federació Regional d’Associacions de Veïns de Madrid (FRAVM) i amb altres departaments.(E30)

Els horts escolars-educatius són també una peça important a integrar. Buscar sinergies de col·laboració. (Subministrament de material, ferramentes, accions de preparació i disseny de l’hort). Hi ha iniciatives en el públic, en el concertat, amb AMPES, etc. (E29)

Actualment hi ha iniciatives disperses d’horts urbans en molts col·legis i instituts d’ensenyament. Estes activitats també haurien de formar part d’una xarxa d’agricultura urbana, i podria ser el punt de partida de la transmissió d’experiències a altres col·lectius que vulguen iniciar-se en estes pràctiques.(E29)

S’hauria de fomentar la connexió amb serveis públics que podrien donar suport als horts en el subministrament de material com llavors, palla, etc.

“Interessa poder establir xarxes que permeten col·lectivitzar serveis comuns” (E9)

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

PRINCIPALS FORTALESES/OPORTUNITATS

01 | TERRITORI-CIUTAT

? PRINCIPALS DEBILITATS/AMENACES

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

PRINCIPALS FORTALESES/OPORTUNITATS

02 | AGROECOLOGIA I BIODIVERSITAT

? PRINCIPALS DEBILITATS/AMENACES

COM?

FALTA DEFINIR CRITERIS TÈCNICS COMUNS DE SOSTENIBILITAT I BONES PRÀCTIQUES

ÚS DE LA PALLA

USOS I COSTUMS
DE L'HORTA DINS
DELS DIFERENTS
HORTS

PRÀCTIQUES
AGRÍCOLES

MILLORA DE LA
BIODIVERSITAT

GUIA DE GESTIÓ
D'AGRICULTURES
URBANES

APORTES
DE MATÈRIA
ORGÀNICA ALS
SOLS

AGRICULTURA
ECOLÒGICA

DISPONIBILITAT
D'AIGUA
(CONNEXIÓ BAIXA
PRESSIÓ, XARXA
SÈQUIES...)

ACCESIBILITAT-
MOBILITAT

DENSITAT DE
TRÀFIC

QUALITAT
DELS SÒLS-
ANALÍTiques
PRÈVIES

SISTEMES
URBANS DE
DRENATGE
SOSTENIBLE

EFFECTE ILLA DE
CALOR

ESTUDI D'ASPECTES AMBIENTALS PER A LA UBICACIÓ

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

PRINCIPALS FORTALESES/OPORTUNITATS

03 GOVERNANÇA I SOCIETAT

? PRINCIPALS DEBILITATS/AMENACES

QUI?

2

QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

2.3 Valoració de les accions preliminars proposades

Les accions preliminars proposades han sigut sotmeses a un procés de participació amb un panell d'agents clau vinculats a les agricultures urbanes de València que ha permés prioritzar i incloure accions que seran estudiades per a formar part del Pla d'Acció.

Amb els resultats obtinguts del procés, s'ha treballat per a definir les accions.

Hi ha alineació en la majoria de les accions proposades entre els diferents agents.

Model de matriu de priorització

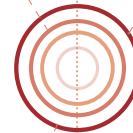
01 | EIX

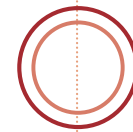
GRAU DE PRIORITZACIÓ

01 ACCIÓ PROPOSADA

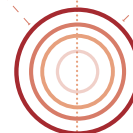
APORTACIÓ

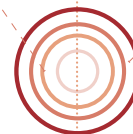
02 ACCIÓ PROPOSADA

03 ACCIÓ PROPOSADA

04 ACCIÓ PROPOSADA

MOLT IMPORTANT
PER A MOLTS
ACTORS
GENERA
CONSENS
MOLT PRIORITÀRIA

IMPORTANT PER A
MOLTS ACTORS
GENERA
CONSENS
PRIORITÀRIA

IMPORTANT
GENERA
CONSENS
NO PRIORITÀRIA

POSITIVA
NO PRIORITÀRIA

NO GENERA
CONSENS

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

01 TERRITORI-CIUTAT

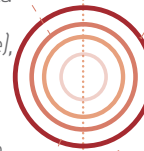

GRAU DE PRIORITZACIÓ

01 Realitzar un mapeig d'espais d'oportunitat a la ciutat de València (patis, solars, cobertes municipals, terrats, etc.)

S'ha d'anar amb cautela amb els solars (tenen vocació d'urbanitzar-se), hi ha altres espais més adients.

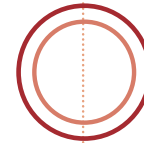
Hort urbà com espai de proximitat, espai quotidià amb perspectiva de gènere

"Com qualsevol altra acció pública en la ciutat, els horts urbans han de formar part de la planificació urbana."

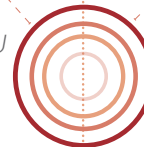
S'hauria d'explorar els espais de Sòl Urbanitzable i el tractament de les vores urbanes

02 Aprofitar els equipaments existents per crear-hi nous horts en els diferents barris

03 Incorporar les agricultures urbanes en la planificació urbana

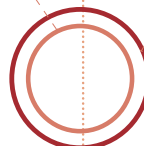
Es podrien definir ràtios per a justificar l'ús de l'espai públic per a AAUU (núm. de persones que es podrien beneficiar), o zones amb més pressió com a esponjament

Hi ha espais que s'haurien de regularitzar perquè es fa un ús privatiu - "assentaments" - i es desvirtua la imatge dels horts. (Barri de Sant Marcel·lí, Font de Sant Lluís)

04 Elaborar una guia de criteris de disseny i integració paisatgística de les diferents tipologies d'agricultures urbanes

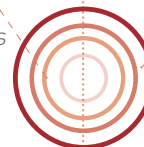
Caldria definir criteris per a facilitar que la mateixa administració pugui actuar amb rigor i coherència

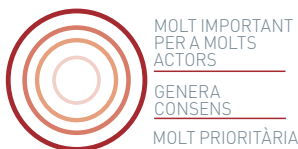
Manca en l'ordenança municipal uns criteris d'integració, de disseny dels espais

05 Integrar l'agricultura urbana en la Infraestructura Verda

"Les agricultures urbanes haurien d'estar dins del context verd, de la infraestructura verda"

"Espais verds són perfectament agricultures urbanes"

ESP AIS D'OPORTUNITAT

Hi ha alineació en que és prioritari fer un mapeig d'espais d'oportunitat per a desenvolupar agricultures urbanes. Però al mateix temps es dona prioritat a visibilitzar les iniciatives en marxa per a donar-les suport i detectar emergents.

Hi ha agents que indiquen que s'haurien d'identificar espais tant en sol urbà com el sol urbanitzable. Comptabilitzar i identificar com a espais clau del pla els terrenys agrícoles que ja estan en sol urbà-urbanitzable, però que encara són eminentment agraris i poden conrear-se o integrar-se d'altra manera com a infraestructura verda, especialment aquells que donen continuïtat i connecten dues zones discontinues (*exemple: ZAL, zona entre Burjassot i Benimàmet, Forn d'Alcedo, Hortes de Benimaclet...*).

Es reflexiona al voltant de les parcel·les agrícoles que han quedat aïllades, sense accés a reg, retallades per la implantació d'infraestructures i amb dimensions no aptes per a continuar l'agricultura professional que podrien potenciar-se per les agricultures urbanes amb acords de custòdia (plantació d'espècies de plantes, amb criteris adequats, reservoris de fauna..). Les vores de la ciutat són espais clau de connexió amb l'Horta, i ha d'evitar-se la degradació de les parcel·les. En espais oblidats o "intervies" (ex. terrenys d'ADIF) ara es desenvolupen AAUU informals i en precari.

Els terrats i cobertes són espais potencials per a les AAUU però s'han de donar criteris. Es proposen dues vies: planejament però resulta més complex o via ordenança, com una manera més àgil. Els patis d'illa podrien resultar més complexos de gestionar.

AGRICULTURES URBANES I PLANIFICACIÓ

Els experts en urbanisme recomanen explorar en el sol urbà els espais definits com a "espais lliures" dins del Sistema General d'Espais Lliures (SGEL), fer un inventari de zones verdes públiques identificant aquelles no executades i analitzant els que podrien ser susceptibles d'albergar estos usos.

La planificació és molt important perquè hi haja equilibri en tota la ciutat i les agricultures urbanes haurien d'estar també planificades.

També s'indica que no tots els espais lliures són aptes per a fer horts urbans (imatge de la ciutat, aptitud, etc.), caldria estudiar amb detall els diferents espais (dimensions, accessibilitat a l'aigua de reg, servituds, titularitat, estat previ, etc.).

Hi ha exemples d'iniciatives des del planejament municipal que estan treballant per a integrar els espais agraris urbans en la planificació (Ex. Madrid "Barris Productors" (nova figura urbanística per als espais interblocs)

Donar seguretat jurídica als espais destinats a horts és una qüestió molt comentada.

AGRICULTURES URBANES I INFRAESTRUCTURA VERDA

Es considera molt necessari i prioritari integrar les agricultures urbanes en la infraestructura verda de la ciutat. Es necessita una visió estratègica de la ciutat, el Pla Verd i de la Biodiversitat és una oportunitat. Les agricultures urbanes han d'estar sota este paraigües i fomentar els principis de biodiversitat, objectiu del canvi climàtic (reverdir la ciutat, permeabilitat, etc.), a més dels serveis socioambientals.

Els espais de vora de ciutat són imprescindibles per assegurar la transició Horta-Ciutat més gradual entre l'espai agrícola i l'espai urbà, s'haurien de buscar usos de transició. Permeabilitat de la ciutat (finestres i corredors). En el cas de l'ordenació pormenoritzada s'han treballat criteris en el Pla de Directrius ordenació pormenoritzada i les agricultures urbanes compleixen alguns dels indicadors contemplats.

2

QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

NOVES ACCIONS O APORTACIONS REALITZADES

- P1** Incloure com a espai d'oportunitat el sòl urbanitzable en el període abans de ser urbanitzat

- P2** Definir document normatiu per al tractament de les vores urbanes de la ciutat contemplant les agricultures urbanes

- P3** Establir protocols per l'accés de la ciutadania al registre d'espais d'oportunitat detectats

- P4** Elaborar i treballar per a definir models de gestió i acords de col·laboració entre les administracions i organismes propietaris de parcel·les

- P5** Identificar els espais sobrants d'infraestructures de comunicació com a espais per a albergar agricultures urbanes, com reservoris de fauna (EIX 2)

CRITERIS D'INTEGRACIÓ PAISATGÍSTICA

S'ha de treballar en els elements que formen part dels horts urbans (tancaments, espais d'apilament i tractament de residus, ombra, espais d'estada, sistemes de recollida i emmagatzemant d'aigua, espais de compostatge, d'emmagatzematge, bardisses, etc.) de tal forma que siguin funcionals i hi haja una imatge ordenada d'estos espais.

Existeixen guies de disseny/integració i s'hauria d'arreglar tota la informació ja disponible i adaptar-la als espais de la ciutat.

Hi ha consens entre els agents i donen gran importància a les següents accions:

- **Integrar en la planificació urbana les agricultures urbanes. Els agents han plantejat diferents visions de com es podria abordar.**
- **Realitzar un mapeig d'espais d'oportunitat per a desenvolupar agricultures urbanes, que s'hauria d'acompanyar del suport a iniciatives en marxa donant-les suport i la detecció d'iniciatives emergents.**
- **Integrar les agricultures urbanes en la Infraestructura Verda.**

Hi ha accions proposades interessants a estudiar per a portar al pla d'acció.

02 | AGROECOLOGIA I BIODIVERSITAT

GRAU DE PRIORITZACIÓ

<p>01 Programes formatius (biodiversitat cultivada, maneig de cultius, sistemes de reg, agricultura ecològica, compostatge) per als usuaris d'hortos municipals.</p>	<p>Formació de compostatge i utilització de les composteres Hi ha necessitat d'acompanyament i d'assessorament en els horts municipals</p>	<p>Formacions a les persones tècniques de jardineria en este sentit. Fomentar la jardineria comestible i fomentar activitats al voltant.</p>
<p>02 Introduir requeriments de formació (agroecologia) previs com criteri per a l'atorgament de la gestió dels horts municipals</p>	<p>Hi ha que facilitar, no fer-ho més complicat Assumir el compromís a posteriori de fer-ho</p>	<p>Si es planteja com requisit previ podria veure's com un obstacle En general els usuaris no tenen una formació prèvia aleshores seria adequat marcar uns mínims de formació</p>
<p>03 Elaborar una guia de bones pràctiques i sostenibilitat de les agricultures urbanes en la ciutat</p>	<p>Afavorir l'ús de la palla d'arròs en els horts urbans Horts urbans com a observadors de biodiversitat, i tindre una evolució en el temps.</p>	<p>Fer inventaris anuals de la biodiversitat dels horts per a veure el seu efecte sobre les espècies animals i vegetals, i buscar indicadors en el temps.</p>
<p>04 Col·laboració/creació sinèrgies amb els bancs de llavors tradicionals-GVA-, vivers i xarxes d'intercanvi de llavors.</p>		<p>Molt interessant en el camí de fomentar l'agroecologia</p>
<p>05 Estudiar la implantació d'estructures per la millora de la fauna urbana (ex. apicultura) segons la normativa vigent</p>	<p>Caixes-niu per a rates penades i ocells., bucs, hotels d'insectes Les abelles es poden usar com bioindicadors (anàlisi contaminació)</p>	<p>Promoure convenis amb entitats ambientals: per tal de fer el seguiment de la biodiversitat als espais agraris urbans Apicultura urbana positiva però amb atenció, a estudiar la compatibilitat amb altres insectes</p>
<p>06 Promoure els horts en balcons, jardins i espais privats</p>	<p>"Jardins-horts de barri de caràcter més ornamental, amb aromàtiques, flors</p>	<p>"En balcons seria més fàcil afavorir l'enjardinament per la limitació de l'espai</p>
<p>07 Fomentar el compostatge comunitari als horts urbans</p>	<p>Normativa GVA que regula les instal·lacions de compostatge comunitari per a estos espais</p>	<p>"Sí, però es necessiten criteris per a ubicar-los, acompanyament per aprendre a fer-ho bé"</p>
<p>08 Seguretat ambiental i alimentària (Definició de requeriments i criteris per a la implementació de les agricultures urbanes)</p>	<p>El cost per a descontaminar un sòl és molt elevat, aleshores cal fer un estudi previ per a localitzar espais Fer ús de plantes que ajuden a absorbir la contaminació del sòl</p>	<p>Seria adequat abans de plantejar espais per a fer AAJU analitzar els components de sòls, ubicació, condicionants "Caldria matisar, és qüestió d'escala segons a què ens referim"</p>

ASSESSORAMENT, ACOMPANYAMENT I FORMACIÓ

És considerat com molt prioritari i necessari un acompanyament per part de l'administració en les iniciatives d'agricultures urbanes. Els horts municipals es sentirien més ajudats si hi haguera un seguiment (fer visites o reunions de seguiment 1 o 2 voltes a l'any a més de tindre un espai -persona, telèfon- de referència per a fer consultes).

Per a les iniciatives que tinguen la intenció d'iniciar-se oferir un acompanyament més tècnic, resoldre qüestions burocràtiques, i formació bàsica per a iniciar-se i oferir assessorament-formació pràctica (coneixement principis agroecològics, reg, maneig dels sòls, espècies...).

"S'hauria de generar la demanda, crear les inquietuds abans de buscar l'oferta, aleshores és molt important el contacte directe amb les associacions, els gestors dels horts, etc." (E10)

S'ha suggerit que es podria demanar quan s'inicia un hort fer una planificació dels treballs en els horts. Incorporar a la memòria de sol·licitud un pla de plantació, collita, adobament, rec, guaret ... que hauria de ser revisat anualment i que hauria de formar part de la informació que els gestors han de fer pública i accessible a la ciutadania".

Hi ha agents que proposen estudiar en major precisió l'ordenança municipal sobre els elements que componen la memòria del projecte de gestió (incloquen un estudi de viabilitat, duració, pla d'ús i producció, disponibilitat de recursos, pla de gestió de residus, ...).

"Caldria aprofitar recursos existents com l'Escola de Jardineria i Paisatge de l'OAM Parcs i Jardins per a la part de formació i divulgació".

MILLORA DE LA BIODIVERSITAT

S'està d'acord en el fet que les agricultures urbanes són espais potencials d'albergar biodiversitat i es considera important crear estructures per afavorir la implantació d'espècies vegetals i de fauna urbana (caixes-niu, bucs, hotels d'insectes, bardisses).

La instal·lació de caixes-niu i torres de quiròpters també contribueix a la lluita biològica contra les plagues i a la viabilitat d'una producció ecològica.

En el cas dels espais sobrants, enmig d'infraestructures, restes d'expropiacions, vores de carreteres, es podria considerar que alguns siguin utilitzats com reservoris de fauna. Són una oportunitat, però s'han de gestionar bé.

"S'ha de parar atenció al que es planta per a conservar la biodiversitat, a vegades succeeix que no es planta l'adequat i es generen imatges més paregudes a espais en abandó" (E12). Serà important orientar en l'ús de plantes amb baixos requeriments d'aigua, aromàtiques, etc.

Incorporar tanques arbustives, reduir la freqüència de segues en les bogues dels horts o la sembra de prats florits, entre moltes altres.

Fer un seguiment, col·laboracions i acords amb associacions, ONG, universitats. Es van fer mostres ciutadans de biodiversitat urbana als parcs de la Rambleta, Malilla, Marxalenes ('bioblitz') i podrien fer-se en els horts. En els horts es podrien fer inventaris anuals de la biodiversitat dels horts per a veure el seu efecte sobre les espècies animals i vegetals. (E29, E27, E34, E 35)

MOLT IMPORTANT
PER A MOLTS
ACTORS
GENERA
CONSENS
MOLT PRIORITÀRIA

IMPORTANT PER A
MOLTS ACTORS
GENERA
CONSENS
PRIORITÀRIA

IMPORTANT
GENERA
CONSENS
NO PRIORITÀRIA

POSITIVA
NO PRIORITÀRIA

NO GENERA
CONSENS

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

NOVES ACCIONS O APORTACIONS REALITZADES

- P1 Estudis sobre la connectivitat ecològica entre els diferents espais agraris i zones enjardinades.
- P2 Implementar un servei d'acompanyament als horts (d'iniciativa privada o municipal) per a donar suport, mediació, etc.)
- P3 Promoure convenis amb entitats ambientals per a fer seguiment de la biodiversitat als espais agraris urbans
- P4 Afavorir l'ús de la palla de l'arròs de l'Albufera per encoixinar els horts urbans
- P5 Facilitar l'accés a matèria orgànica de qualitat per als horts i reduir l'ús d'abonaments sintètics
- P6 Promoure l'ús de la bioconstrucció en els equipaments dels horts urbans
- P7 Explorar l'establiment de xicoteta ramaderia (ex. Galliners) segons la tipologia d'espais i agricultures
- P8 Revisió de l'ordenança dels horts municipals
- P9 Fer inventaris anuals de la biodiversitat dels horts per conèixer el seu efecte sobre les espècies animals i vegetals.
- P10 Introduir flors comestibles, herbes per la cuina en els espais destinats a agricultures urbanes

Hi ha consens entre els agents i es dona major prioritat:

- **Acompanyament, assessorament i formació a nivell d'usuaris d'horts urbans, associacions que els gestionen.**
- **Elaborar una guia de bones pràctiques**
- **Estudiar la implantació d'estructures per la millora de la fauna urbana (ex.apicultura) segons la normativa vigent.**
- **Fomentar el compostatge comunitari**

Hi ha accions proposades interessants a estudiar per a portar al pla d'acció.

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

03

GOVERNANÇA I SOCIETAT

GRAU DE PRIORITZACIÓ

<p>01 Reconexió Horta-Ciutat: intercanvi d'experiències [professional horta/horts urbans -educatiu-oci, etc.]. Xarxes col·laboració</p>	<p>Intercanvi de sabers dels professionals i els agricultors urbans. Subministrament de plantes de vivers municipals, palla d'arròs</p>	<p>Visibilització del patrimoni de l'Horta, de les pràctiques agràries, costums, maneig del reg tradicional, etc.</p>
<p>02 Elaborar una guia orientativa per a desenvolupar projectes d'agricultura urbana (requeriments, opcions, pasos...)</p>	<p>És important oferir a la ciutadania una guia bàsica per a iniciar un projecte d'AAUU</p>	<p>"Amb l'acompanyament des de l'inici. El previ és molt important"</p>
<p>03 Crear les estructures de coordinació d'agricultura urbana per a donar suport municipal i generar espais de participació</p>	<p>Buscar formes per a coordinar-se i definir competències</p>	<p>"Cal una major comunicació entre administracions." És molt important crear a escala local estructures de coordinació, governança i transició cap a un model agroecològic"</p>
<p>04 Desplegar instruments informatius segons els destinataris (tècnics, ciutadania) com ara un espai d'ús intern, servei d'acompanyament municipal, telèfon d'atenció ciutadana, etc.</p>	<p>Arreplegar la informació ja existent i adaptar-la. Estalviar recursos i no duplicar coses. "Saber on i a qui preguntar"</p>	<p>Per a canalitzar bé la demanda s'haurien d'establir els canals de comunicació i informació adequats. "L'Administració ha de ser facilitadora"</p>
<p>05 Canalitzar la demanda/oferta d'agricultura urbana (app mòbil/web)</p>		<p>Podria ser positiu però ara no seria prioritari</p>
<p>06 Estudiar fórmules d'acords de gestió segons tipologia d'agricultures urbanes (horts, vores urbanes, terrats...)</p>	<p>Acords de custòdia del territori o similar, per a parcel·les agràries retallades, aïllades en l'Horta o en vores urbanes</p>	<p>Involucrar a comunitats de veïns, administradors de finques (terrats, cobertes, patis...) per a fomentar l'ús en estos espais comunitaris</p>
<p>07 Desenvolupar campanyes de comunicació i difusió entre la ciutadania per a potenciar les agricultures urbanes</p>	<p>Implicar a les universitats populars, als organismes públics</p>	<p>És una part important però ara no seria urgent, abans s'hauria de pensar a assegurar bé el que hi ha</p>

INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ

Hi ha informació però no d'una manera organitzada i accessible, caldria repensar com arribar a la ciutadania o com facilitar l'accés a la ciutadania.

Es necessita canalitzar la informació segons diferents perfils: ciutadania, usuaris-gestors d'horts, interna per als tècnics.

S'han de canalitzar bé les sol·licituds d'informació, per tant dins de l'administració s'hauria de treballar en protocols interns, establir un telèfon d'informació específic per a la ciutadania., informar en els registres municipals, etc. [E36]

Es requereix un mínim d'organització interna per posar-ho en marxa.

SINÉRGIES I ALIANCES AGRICULTURES URBANES

S'han de buscar aliances entre aquells més favorables i aliats per començar a treballar.

Es proposa fer aprenentatge cooperatiu o de servei amb els alumnes d'FP agrària oferint-los la possibilitat de fer les pràctiques formatives als horts urbans tutoritzant i ajudant als usuaris dels horts urbans o col·laborant en la plantació i construcció dels nous horts (E21)

Vincular a les escoles, a les AMPES, més enllà de l'horari escolar per a fer barri, per a generar sensibilitat (Ex. Escola Jesuïtes-AMPA ofereix com activitat extraescolar els horts). (E29)

Comptar amb la Xarxa d'horts municipals i establir acords de col·laboració (E19).

RECONNEXIÓ HORTA-CIUTAT

Hi ha molt d'interès entre els agents a establir nexes de connexió amb l'Horta. Es proposen des d'accions d'intercanvi de sabers, d'aprenentatge dels usos i costums de l'Horta, l'establiment de col·laboracions amb vivers per al subministrament de material vegetal, amb el banc de la palla, compartir serveis comunitaris (ex. maquinària), intercanvi de llavors tradicionals.

Les agricultures urbanes haurien d'acollir la idiosincràsia de l'Horta tant per a dissenyar els espais que els acullen com en el mateix funcionament.

ESTRUCTURES DE COORDINACIÓ

Agents de l'administració opinen que caldria fer una unitat específica d'agricultura urbana ajudaria a coordinar i podria canalitzar tant la informació com les accions a implementar. (E37, E39), esta unitat podria integrar-se dins d'altres òrgans.

Altres agents proposen fer jornades de presentació/formació amb els tècnics municipals dels diferents serveis implicats per a millorar la comunicació i coordinació interna.

MOLT IMPORTANT
PER A MOLTS
ACTORS

GENERA
CONSENS

MOLT PRIORITARIA

IMPORTANT PER A
MOLTS ACTORS

GENERA
CONSENS

PRIORITARIA

IMPORTANT

GENERA
CONSENS

NO PRIORITARIA POSITIVA

POSITIVA

NO PRIORITARIA

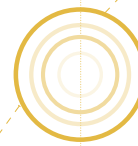
NO GENERA
CONSENS

2 QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

GRAU DE PRIORITZACIÓ

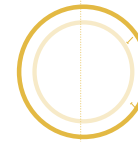
08 Defensar i donar visibilitat a les experiències d'agricultures urbanes de la ciutat i sensibilitzar la ciutadania sobre els seus beneficis

"Els horts generen barri, tenen una funció terapèutica"

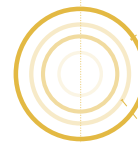
Mapeig d'experiències d'agricultures urbanes i accessible a la ciutadania

09 Facilitar la creació de nous horts comunitaris, horts socials-terapèutics i escolars i obrir-los a la ciutadania.

Les iniciatives han d'emergir de baix a dalt, l'administració ha de ser facilitadora

10 Facilitar l'accés als col·lectius vulnerables i en risc d'exclusió social

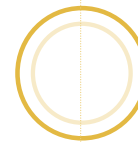
La participació de col·lectius escolars, vulnerables, de persones majors, de persones en risc d'exclusió, ...s'hauria de fer sempre amb la participació d'associacions i entitats professionals que els acompanyen

11 Promoure la col·laboració amb entitats de recerca i contribució a la difusió científica

És positiu però vindrà després o en paral·lel

12 Agilitzar i facilitar els procediments administratius per establir acords amb col·lectius i entitats per l'accés i gestió d'horts urbans

13 Buscar sinèrgies amb xarxes implicades en agricultura urbana i plans estratègics municipals i supramunicipals

Futur Pla Verd i Biodiversitat de València

Estratègia Alimentària VLC, Agenda Urbana VLC

Programa horts escolars municipals

Programes i estratègies -FAO-

VISIBILITZACIÓ DE LES INICIATIVES D'AGRICULTURA URBANA

S'hauria de prioritzar el fet de conèixer les iniciatives en funcionament i emergents, fer-les visibles a la ciutadania. En els barris les experiències es coneixen pel boca a boca o al carrer (la pandèmia ha visibilitzat espais que abans estaven més ocults). (E17).

Abans d'oferir espais d'oportunitat s'hauria d'asseure bé el que hi ha (E36). "Allí on hi haja energia, donar suport i acompanyar." (E30).

A escala estratègica de la ciutat, com el "màrqueting" d'una ciutat agrària, les agricultures urbanes encaixen perfectament en esta visió. (E10).

Dins de l'Estratègia Urbana de València, l'agricultura urbana ha de ser part.

Des del sector de la investigació s'oferix col·laboració.

CREACIÓ DE PROTOCOLS

Els agents han expressat la necessitat d'elaborar protocols a diferents nivells:

- Protocols interns de gestió,
- Protocols de coordinació,
- Protocols amb les administracions propietàries de parcel·les per a crear un marc jurídic i acords de col·laboració, protocols de cessió d'ús per a establir acords entre l'administració i els propietaris.

MOLT IMPORTANT
PER A MOLTS
ACTORS
GENERA
CONSENS
MOLT PRIORITARIA

IMPORTANT PER A
MOLTS ACTORS
GENERA
CONSENS
PRIORITARIA

IMPORTANT
GENERA
CONSENS
NO PRIORITARIA POSITIVA

POSITIVA
NO PRIORITARIA

NO GENERA
CONSENS

2

QUÈ HAN DIT ELS AGENTS?

NOVES ACCIONS O APORTACIONS REALITZADES

- P1** Jornades de portes obertes als barris per mostrar els horts a la gent i oferir els productes fent degustacions i alguna mena de trobada o fira.

- P2** Plànol d'iniciatives d'agricultures urbanes en marxa per a donar visibilitat a les experiències

- P3** Jornades informatives/formatives per als tècnics municipals en matèria d'agricultura urbana

- P4** Creació d'hortos per districtes escolars

- P5** Involucrar a les associacions dels barris per a la implementació d'agricultures urbanes.

- P6** Manuals d'assessorament jurídic, servei de mediació per als horts urbans.

Hi ha consens entre els agents i es dona major prioritat:

- Desplegar instruments informatius segons els destinataris (tècnics, ciutadania) com ara un espai d'ús intern, servei d'acompanyament municipal, telèfon d'atenció ciutadana, etc.
- Facilitar l'accés als col·lectius vulnerables i en risc d'exclusió social.
- Defensar i donar visibilitat a les experiències d'agricultures urbanes de la ciutat i sensibilitzar la ciutadania sobre els seus beneficis

Hi ha accions proposades interessants a estudiar per a portar al pla d'acció.

3

CONCLUSIONS DEL PROCÉS PARTICIPATIU

3

CONCLUSIONS DEL PROCÉS PARTICIPATIU

3.1 Reflexions finals

A continuació es fa una síntesi del diagnòstic participatiu i reflexions finals.

Eix 01: Territori i Ciutat

Els agents s'han mostrat d'acord en el fet que hi ha un **baix nivell d'integració de les agricultures urbanes en els espais lliures urbans**, fet que suposa una debilitat.

No obstant això **hi ha espais d'oportunitat tant en sòl urbà com el sòl urbanitzable, solars, terrats, cobertes d'edificis municipals, vores urbanes, espais adjacents a infraestructures, parcel·les agrícoles que han quedat aïllades** (amb dimensions no aptes per a continuar amb l'agricultura professional però sí altres tipus d'agricultures), en **parcs i jardins, patis interiors d'illes**, etc. **A l'Horta també apareixen parcel·les en abandó** i podrien estudiar-se quines d'estes **podrien albergar agricultures urbanes sense detriment de l'ús productiu**, sinó complementàriament.

En referència als espais d'oportunitat els experts en urbanisme indiquen que atenent la qualificació urbanística, **els espais lliures serien els més aptes per a albergar estos usos**.

En general s'ha detectat i **els agents estan d'acord en el fet que hi ha poca rellevància de les agricultures urbanes en la planificació urbana de València**, la normativa urbanística

actual per a alguns actors no contempla clarament les agricultures urbanes, altres no tenen criteris per a valorar-ho. S'observa que **la qüestió urbanística és desconeguda, en general, per a molts actors** per les mateixes competències que atenen i la complexitat en la matèria.

Els tècnics en urbanisme fan atenció quan es parla dels sòls, s'ha de diferenciar entre els sòls urbans, els sòls urbanitzables i no urbanitzables. Respecte als sòls urbans, en l'ordenació detallada (plans especials), hi ha un Pla Especial de Directrius de Qualitat Urbana, 2018, amb uns indicadors de qualitat urbana. Quan s'analitza la xicoteta escala, una de les consideracions és posar en valor l'Horta des de la ciutat. Hi ha un indicador que és la "connexió amb l'Horta", per tant **s'haurien de buscar els espais lliures que complixen amb este indicador, i els espais de proximitat**.

Alguns agents opinen que dins del sòl urbanitzable, en el cas de contemplar agricultures urbanes caldria començar amb el espais lliures, solars públics i sense expectatives urbanístiques o d'aprofitament. Hi ha algun treball ja fet d'identificació d'espais potencials que caldria posar en valor.

Per altra banda, **serà necessari categoritzar les diferents tipologies d'agricultures urbanes que han de poder desenvolupar-se en la ciutat**

de València. I definir criteris per a la seua implantació (dimensionament, ubicació, requisits tècnics, accés a l'aigua de reg, ambientals, integració paisatgística, etc.)

Actualment els solars que han sigut cedits/ocupats per iniciatives comunitàries presenten cert caràcter d'inseguretat jurídica. **S'haurien d'estudiar els mecanismes per a regular-los**, treballar conjuntament en aspectes com la gestió administrativa, els models de cessió, la duració per a donar garanties jurídiques. A més dels requisits tècnics per a la implantació d'estos espais.

València és una ciutat que compta amb tots els elements per a poder ser "ciutat 15 minuts", i per tant comptar amb els **espais d'autoproducció pròxims, espais de trobada, de convivència a través de les agricultures urbanes**.

La visió dels diferents agents consultats coincideix, **les agricultures urbanes són una peça molt important de la infraestructura verda i els espais han d'estar connectats entre ells, entre les altres zones verdes i espais enjardinats, i l'Horta**. És esta reconexió entre ciutat-horta vista com una gran oportunitat.

Com a oportunitat està el desenvolupament del futur Pla Verd i Biodiversitat i la Infraestructura Verda municipal. Les agricultures urbanes jugaran un paper important com a connectors, com a reservoris de

biodiversitat, pels serveis ecosistèmics i socioambientals que projecten.

Finalment, **en l'espai urbà falten criteris d'integració paisatgística**, els mateixos tècnics de l'administració opinen que seria molt útil comptar amb una guia o criteris que ajuden en el disseny i la projectació.

Eix 02: Agroecologia i Biodiversitat

En este eix, es recullen les principals dificultats detectades, en la manera d'implantar les agricultures urbanes. La primera seria **la falta de formació i assessorament tècnic**.

En general, **s'està d'acord que és necessària formació per als usuaris i gestors dels horts**, perquè molts s'inicien sense cap experiència o coneixement tècnic, però a més **s'hauria d'incloure un acompanyament als horts**, una demanda comentada des dels horts programats o municipals que si bé tenen la vocació de ser autogestionats s'hauria de **donar més suport en el camí de l'autogestió**. La manca de recursos específics (humans, econòmics) municipals o l'inexistència d'una estructura organitzativa o òrgan gestor haurà de ser una prioritat per a la implementació del pla.

Generalment, no tota la ciutadania de les zones urbanes disposa dels coneixements i l'experiència pràctica en la qüestió agrícola sent per tant

fonamental la formació teòrica-pràctica en agricultura i bones pràctiques.

Sí que s'està d'acord en el fet que **manca definir uns criteris globals de bones pràctiques**, l'ordenança sí que ho fa per al cas dels horts municipals, i la Xarxa d'Horts escolars municipals, els horts comunitaris agroecològics també però a escala global, hi ha moltes tipologies d'agricultures urbanes i **estaria bé donar una visió unificada amb uns criteris comuns de sostenibilitat i bones pràctiques** per a totes les que es desenvolupen en l'espai urbà.

En referència a la contaminació, **els agents socials estan d'acord en el fet que pot afectar siga en l'àmbit del sòl o ambiental, no obstant això, no es considera com a un obstacle per al desenvolupament de les agricultures urbanes** perquè **es podrien plantejar solucions per a cada situació en concret** i plantejar criteris previs, per exemple, en el cas que hi haja espais contaminats, i el cost de descontaminar els sòls fora elevat -que generalment ho és-, es podrien plantar espècies vegetals no comestibles i que feren de filtres verds. **S'haurien de donar condicions de seguretat sanitària, donant criteris des de l'inici**.

És a dir, s'haurà de **tindre en consideració aspectes ambientals que tenen de veure amb l'aptitud**

dels sòls, la contaminació de l'aire, la qualitat de l'aigua de reg, qüestions que a priori resulten més complexes i requeriran recursos, de col·laboracions per al seu estudi.

Com a oportunitat d'espais de formació existeixen instal·lacions municipals com l'Escola de Jardineria a explorar com a possible espai per a desenvolupar programes i cursos formatius que capaciten a "agricultors urbans", o amb convenis amb les universitats populars, les universitats... Els mateixos horts urbans són espais educatius i pedagògics i la formació dels usuaris i gestors es podria fer directament in situ.

El context internacional en el qual ens trobem i les tendències observades mostren vies d'implantar agricultures urbanes amb **l'enfocament agroecològic tenint integrats els processos del metabolisme urbà**. Estos requeriments de partida poden ser al mateix temps un obstacle inicial a l'hora de la implementació de les agricultures urbanes (introducció de biodiversitat en els horts, obtenció de llavors, gestió dels residus, gestió del reg) i **serà important l'acompanyament del personal tècnic que ajude durant este procés**.

Tant els horts municipals com els horts espontanis estan d'acord en el fet que **els horts han d'encaminar-se**

3

CONCLUSIONS DEL PROCÉS PARTICIPATIU

a potenciar el model agroecològic.

A nivell de pràctiques agràries els gestors dels horts expressen que entre els objectius i reglaments interns, està en desenvolupar una agricultura sense l'ús de productes de síntesi, els usuaris assumeixen i accepten fer-ho així, no obstant això a vegades si s'ha vist aplicar tractaments no permesos.

Els experts mostren alineació en el fet que **el mètode de cultiu que s'hauria de fomentar en les agricultures urbanes ha de ser l'ecològic però que és necessari formar als usuaris**, als responsables dels horts de com fer-ho. Si s'acompanya, és més fàcil fer-ho bé.

Des de l'administració hi ha una visió conjunta respecte al model d'agricultura urbana a implantar que hauria de ser l'ecològic, no obstant això **s'incideix en la importància de la transició agroecològica i "anar a poc a poc per a aconseguir-ho"** sense deixar a ningú fora sinó acompanyant.

Un tema que diferents agents consideren important és **"repensar els sistemes d'alimentació sostenible"**, enfocament que ja des de la ciutat de València s'està treballant dins de l'Estratègia Agroalimentària. Dins del context de la seguretat alimentària, el nou consumidor més sensible i la valoració dels productes de proximitat.

Contemplar l'oportunitat d'aprofitar

els excedents dels horts, fer intercanvi (de llavors, de productes, de coneixement), involucrar al banc d'aliments ó iniciatives com les espigoladores.

Eix 03: Governança i societat

Els agents estan d'acord que existeix informació sobre agricultura urbana però de manera dispersa i no centralitzada. A això s'uneix que a la ciutat **no existeix cap lloc/ interlocutor específic que canalitze les demandes d'agricultura urbana i per tant, suposa un obstacle tant en l'inici com en el durant.** La part prèvia de constituir-se com associació tampoc és fàcil i és un altre obstacle comentat durant les entrevistes.

Respecte als **canals de comunicació amb l'administració**, s'expressa la necessitat i importància de constituir-se com a subjecte per a ser més visible i poder tindre veu quan es parla amb l'administració així com la **necessitat de buscar interlocutors facilitadors dins de l'administració.**

S'està d'acord que es necessiten més recursos per a posar en marxa projectes i per a ajudar a donar continuïtat als que ja estan funcionant. Però sobretot s'incideix especialment en el suport tècnic i acompanyament, molt important concretament en l'etapa embrionària i emergent.

Respecte a la **falta de coordinació interna**, els agents entrevistats, que no es troben dins de l'administració, no disposen de molts elements de valoració o desconeixen el grau de coordinació existent, no obstant això si expressen la seua opinió a altres qüestions com la falta de recursos, o l'existència o no de programes municipals.

Els agents entrevistats que formen part de l'administració municipal expressen que **s'està millorant en la coordinació municipal** però que actualment no existeix una unitat específica que s'encarregue d'estos temes, que es necessiten protocols interns per a millorar la comunicació i canalitzar les demandes, o dotar de recursos (tècnics, econòmics, organitzatius) que ajuden a crear estructures àgils i operatives.

En moltes ocasions no es coneix internament el treball que realitzen les diferents àrees o serveis i faria falta més comunicació. **Es necessitaria una visió conjunta per a abordar millor la implementació de les agricultures urbanes, treballar en la transversalitat a l'hora de donar suport a l'agricultura urbana.**

Com a **amença** sorgeix la **falta d'estructures que no donen suport a la dinamització en alguns horts atés que en la majoria dels casos la gestió es fa de manera totalment voluntària.**

El model que aposta per l'autogestió es troba molt ben valorat entre la majoria d'agents consultats, és un model a aconseguir i en el camí es troben els aprenentatges que faran madurar els projectes i esta governança, **no obstant això, existeixen qüestions a millorar o a tindre en compte de cara al futur i en les quals es podria donar suports des de l'administració, o des dels mateixos horts** mitjançant la Xarxa d'Agricultures Urbanes, incorporant intercanvi d'experiències i col·laborant amb altres entitats.

Durant el confinament per la COVID-19 no es va permetre l'entrada als horts, **van ser moments de molta incertesa, les associacions que gestionen els horts es van veure un poc desbordades per la situació.** La reflexió és **treballar en protocols per a evitar situacions -en este cas molt extraordinàries- similars i donar més suport als agents.** Hi ha experiències d'altres ciutats que han abordat la qüestió i es podrien estudiar els casos per a poder extrapolar idees.

Existeixen problemes comuns de gestió que han expressat els horts i sobre els que es podria treballar conjuntament per a superar-los. En el cas dels horts municipals l'ordenança municipal hauria de definir amb més concreció diferents aspectes per tal d'aclarir possibles situacions

de conflicte i servir de suport a les entitats que gestionen els horts. Després, **la creació d'una normativa interna clara,** que arrebogue tots els aspectes a tindre en consideració per al "bon ús i costums" dins de cada hort és clau per a evitar conflictes posteriors. A més, **comunicar-ho als usuaris que hi hauran d'acceptar les condicions** per a poder participar en estos horts.

Els agents estan d'acord que les iniciatives d'agricultures urbanes (horts municipals, comunitaris, escolars, etc.) es coneixen poc entre la ciutadania. A escala de barri hi ha major coneixement, segurament per la proximitat i per la vinculació amb les associacions veïnals, culturals que treballen en els barris i gestionen estos espais o el propi boca a boca.

Faltaria també comunicar-ho a la ciutadania, explicar bé què són, els beneficis socioambientals, ecosistèmics, les possibilitats que podrien existir perquè qualsevol persona tinga l'oportunitat de cultivar dins de l'espai urbà.

Una altra de les **febleses en les quals s'està bastant d'acord, encara que es fan matisacions, és que falten espais de trobada i de treball en xarxa.** Entre els mateixos horts urbans no existeix molta relació i si existeix, es fa d'una manera informal, la majoria funcionen de manera disgregada en el

territori, alguns es coneixen entre ells uns altres no, però en general no es desenvolupen accions conjuntes, o es fan molt puntualment.

No existeix una xarxa d'Horts Urbans ni d'Agricultures urbanes implantada a València, va haver-hi un intent fa alguns anys però no va aconseguir crear-se.

En general **els agents es mostren d'acord en el fet que hi ha demanda d'este tipus d'espais en la ciutat, tant a escala d'usuari com a iniciatives que van sorgint. La COVID-19 ha generat moltes dificultats** -caldría plantejar abans que torne a passar, millores en la gestió-, **també ha sigut una oportunitat per als horts, la demanda ha augmentat i els usuaris han començat amb moltes ganes.**

Els horts que han sigut entrevistats indiquen que tenen llista d'espera d'usuaris interessats. En alguns casos el temps d'espera pot ser de més d'un any, en el cas dels horts del Parc de Rambleta han derivat a gent a altres horts per la falta de parcel·les lliures.

Hi ha moltes persones interessades a cultivar una parcel·la, es posen en contacte amb els horts perquè coneixen a algú dins, perquè estan en el seu barri i en veure'l s'interessen i pregunten... **la percepció és que és una activitat que interessa i les motivacions a les quals s'arriben**

3

CONCLUSIONS DEL PROCÉS PARTICIPATIU

als horts són molt diverses així com també ho és la tipologia d'agricultures urbanes existents.

Les agricultures urbanes són una oportunitat per a visibilitzar l'Horta en la ciutat. És una qüestió molt comentada entre els diferents agents entrevistats. **S'hauria de treballar en com fer-ho. Des de diferents entitats i àmbits ja es treballa en recuperar el paper de l'Horta en la ciutat.** Des d'aproximacions més divulgatives, científiques, o tècniques a pràctiques. Hi ha encara vincles no sempre visibles que es podrien recuperar a nivell simbòlic, o en l'àmbit funcional estudiant tots els condicionants (patrimoni hidràulic, alqueries, barraques, molins, ceberes...).

S'han de buscar sinergies amb el Pla d'Acció Territorial de l'Horta (PAT Horta) i el Pla de Desenvolupament de l'Horta (PDA Horta) que donen suport al pla i a possibles accions a desenvolupar.

Hi ha horts urbans que encara reguen amb aigües de séquia de la xarxa tradicional, hi ha agents que estan d'acord en el fet que s'ha de poder continuar fer-ho, altres matisen que s'haurà d'estudiar l'eficiència dels sistemes de reg en cada cas, per a respondre també al context de crisi climàtica actual.

Es presenta l'oportunitat de vincular les Agricultures Urbanes de València mitjançant el pla amb

les estratègies municipals com per exemple l'Estratègia Alimentària de València 2030, l'Estratègia Urbana de València en la que s'està treballant, el futur Pla Verd i de la Biodiversitat, etc.), **i supramunicipals** (PAT de l'Horta, PDA de l'Horta, etc) així com la **col·laboració amb xarxes locals** (Xarxa d'Horts Municipals) i **xarxes de col·laboració nacionals** (Xarxa de ciutats per l'Agroecologia) **i internacionals** perquè siga integrat amb la visió comuna en la que s'està treballant també des d'Europa, i des dels àmbits internacionals com la FAO.

Les agricultures urbanes tenen la capacitat de generar múltiples beneficis, no sols serveis ecosistèmics sinó també socioambientals. Els horts urbans són un ecosistema de convivència, pedagogia, d'integració de col·lectius, de teràpia, i de creació de comunitat, de lligams. Permeten un contacte directe amb la terra amb la producció del menjar que consumim, i amb els valors de cooperació i solidaritat. Intercanviar experiències entre horts (siguen comunitaris, d'oci, socials, científics- demostratius, escolars, o vinculats a estructures agràries tradicionals) és una oportunitat per a crear xarxa.

La diversitat d'iniciatives i destinataris implicats en les agricultures urbanes suposa un repte

a l'hora de dissenyar un pla comú per a tots/es però en la diversitat de tipologies d'agricultures, ubicacions i persones està la resiliència.

A faint, light green map of the city of Valencia is visible in the background, showing the city grid and the Turia river.

PLA

AGRICULTURES URBANES VLC

**AJUNTAMENT
DE VALÈNCIA**